

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

# נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות  
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

הקליפה העיקרית שנשארה בעולם היא החזרה לחכמת יון, חכמת הטבע, הכופרת בנסים של שידוד מערכות הטבע. כשם שמוסד המלכות והעבדות עברו מן העולם, כך גם הממסד הדתי נכנע לגמרי בפני קדמת המדע והטכנולוגיה וכעת להם "כורעים ומשתחווים כל יושבי תבל". כעת זקוקים שוב למשיח בדמותו של אברהם אבינו, שלא כורע ולא משתחוה בפני האלילים של דורו, שמכריז שיש ה' בעולם וכך רותם את כל כוחות הקדמה לעבודת ה', כפי שמלמד הרבי.

[מתוך השיעור 'משקל שלשת העיקרים']

משפטים תשפ"ה

# משפטים ה'תשפ"ה

## 26 הסיפור החסידי

אל תתייאש!  
הרבי מליובאוויטש וויקטור פרנקל

## 29 פאצור ל'אָבִיב

אַרְבַּעַת הַשּׁוֹמְרִים  
רָזוּ יְלִיד אוֹתָנָנוּ עַל אַרְבַּעַת זִנְגוֹת  
מְשֻׁקְפִים וְגַם מָה הוּא עֲשֵׂה עִם  
הַאוֹפְנִים שְׁלוֹ כְּשֶׁהַמְשַׁפָּחָה יֵצֵאָה לְנַפְשׁ

## 04 האדם מחפש משמעות

שיעור לנשות צוות מכללת 'תורת הנפש'  
התבוננות חסידית  
בהגותו של ויקטור פרנקל (ח"א)

## 15 משקל שלשת העיקרים

שידור לנוסעים לצדיקים (ח"ג)  
נקודת האמת של מנהיגי הדור

## 23 ביאורי תפלה

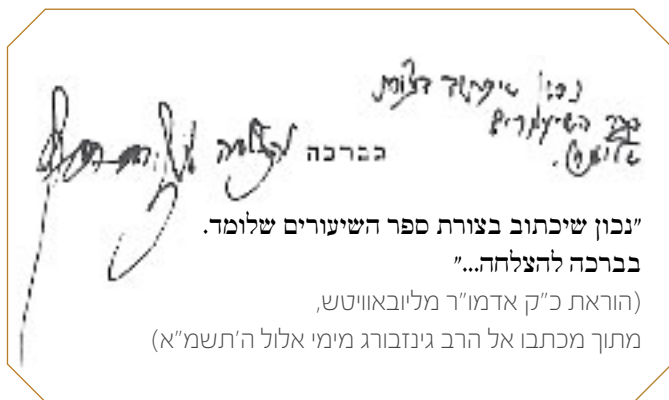
אתה קדוש  
סודות הברכה השלישית  
כנגד יעקב אבינו

## 25 מענות ותשובות

תשובות הרב לשואלים  
שימוש בסמים לצורך תיקון הנפש  
וחוויה רוחנית



העלון מופק ע"י עמותת  
אוהבים להיות יהודים.  
לקבלת השיעורים במייל  
ולהצטרפות לצוות המפיצים:  
[itiel@pnimi.org.il](mailto:itiel@pnimi.org.il)  
עריכה: אביב מויאל  
עיצוב: דעה צ'א אביחיל  
מערכת: הרב יוסף פלאי,  
בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי  
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־  
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רוה





## הקדמת המערכת

**שבת שלום לכל בית ישראל די בכל אתר ואתר ובכללם לקוראי עלון נפלאות.** לפניכם גליון לשבת פרשת משפטים - מלא בכל טוב כתמיד.  
**מה בגליון?**

בחלקו הפותח של הגליון שני שיעורים - התבוננות חסידית בשיטתו הפסיכולוגית של ויקטור פרנקל ושיעור על נקודת האמת המשתנה בכל דור של צדיקי ומנהיגי הדור. השיעור הראשון - האדם מחפש משמעות - נמסר לצוות המרצות של מכללת 'תורת הנפש' ובו עסק הרב באריכות ובעומק בשיטתו של חלוץ הפסיכולוגיה החיובית - ויקטור פראנקל. בשיעור מבאר הרב את היחס בין שיטתו לשיטות הפסיכולוגיות שקדמו לו, משווה בין עולם המושגים שלו למושגים מעולם ההקבלה והחסידות ומנתח את המילה והמושג סביבו סובבת שיטתו של פרנקל - משמעות. שיעור עמוק ויסודי בתורת הנפש שפשוט אסור לפספס.

בשיעור השתתפו אמו ואחיותיו של החטוף אבינתן שי' אור [שיום הולדתו היה ביום מסירת השיעור - ט"ו בשבט]. וכאן המקום להזכיר את דברי הרב: "יש להתפלל, לומר תהלים ולתת צדקה למען שחרורם המהיר של כל החטופים שנשבו ביד אויב בתחלת המלחמה הנוכחית - שנזכה במהרה לנצחון מלא ומקיף. ונציין בפרט שמו של אחד החטופים מהמעגל הקרוב שלנו - אבינתן בן דיצה תרצה שי' - שישבו הביתה בריא ושלם בקרוב ממש!". השיעור השני - משקל שלשת העיקרים - הוא חלקו השלישי של השיעור שמסר הרב לבני החבורה שנשענו למסע קברות צדיקים [ושני חלקיו הראשונים התפרסו בשני הגליונות הקודמים]. בשיעור ממשיך הרב לעסוק ב'נקודת האמת' והפעם כיצד היא מופיעה אצל גדולי ומנהיגי הדור באופן המשקף את הצורך ו'שיווי המשקל' המשתנים בכל דור עם דגש על נקודת האמת של דורנו - יש ה' בעולם!

מתעניינים לדעת מה עוד היה בשיעור לנשות צוות תורת הנפש? רוצים לקרוא על שיעורי השבת האחרונה בכפר חב"ד? מוזמנים להכנס לאתר דרך חיים בכתובת [derechaim.info](http://derechaim.info)

שבת שלום ומבורך,  
המערכת

---

סדר הלימוד לשבוע פרשת תרומה הבעל"ט:  
נ"ך יומי - דברי הימים ב' פרקים כא-כז; משנה - בבא בתרא פרק ד.



## האדם מחפש משמעות

### קיצור מהלך השיעור

במוצאי ט"ו בשבט נמסר שיעור מיוחד לצות המרצות של מכללת תורת הנפש – ועוד כמה אורחות חשובות – שהתמקד בהגותו של ויקטור פרנקל, הלוגותרפיה, שהיא הענף הכי מתקדם שיצא מבית היוצר של הפסיכולוגיה בוינה. השיעור היה ארוך ומקיף, ולפינינו נדפס רק חלקו הראשון, העוסק בעיקר במושג המוכר והעיקרי של שיטתו – המשמעות. פרק א ממקם את שיטתו של פרנקל מול האסכולות האחרות צמחו בוינה, של פרויד ושל אדלר, וגם בתוך מושגי ספר התניא. פרק ב עובר לעסוק בעומק המושג משמעות, ולחפש את המשמעות ב"שמע ישראל". פרק ג מבחין באמת, משמעות ותוכן ומקביל אותן לחכמה, בינה ודעת. פרק ד הוא ניתוח לשוני של המלה משמעות באנגלית, meaning, והוא חותם בדרכים למציאת המשמעות בחיים. שימו לב שגם חזרו הסיפור החסידי בגליון השבוע הוא חלק בלתי-נפרד מהשיעור, המשלים את העיסוק בדמותו של פרנקל דרך הכרות עם היחס המיוחד של הרבי מליובאוויטש כלפיו, שהמשיך רצף אירועי-השגחה גלויים שהאירו את חייו. יש בשיעור המשך מסוים לעיסוק בנקודת-האמת, עליה דובר בשיעורים האחרונים, וגם דוגמה נפלאה למפגש הפורה שצריך לקיים בדורנו בין התורה והמדע.

עותקים, נקרא 'האדם מחפש משמעות'. כלומר, לפי דעתו – והרבי מליובאוויטש, כפי שעולה ממכמה אגרות<sup>א</sup>, וגם מסיפור מאד יפה<sup>ב</sup>, מאד אהב את השיטה שלו – הכח-המניע של נפש האדם

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. מוצאי ט"ו בשבט תשפ"ה – כפ"ח.  
 א אג"ק חכ"ב אגרת ח'תכ; חכ"ו אגרת ט'תשז; מורה לדור נבך ח"ג מכתב שמג.  
 ב ראה באריכות במדור 'הסיפור החסידי' בגליון זה.

### א. הפסיכולוגיה של האדם ההגון

הנאה, כח ומשמעות

ערב טוב וט"ו בשבט שמח.

הנושא המרכזי שרצינו לדבר עליו הערב הוא המושג משמעות – משמעות החיים בכלל ומה אומרת המלה משמעות. ה'גיבור' שלנו היום הוא ויקטור פרנקל, שהמושג 'משמעות' הוא שלו – הספר הגדול שלו, שמכר עד היום 16 מליון

## בלשון העולם קוראים לשיטות שלהם של אסכולות הפסיכולוגיה של וינה. פרויד, אדלר ופרנקל – כולם יהודים

הוא חיפוש משמעות. השאיפה של האדם היא למצוא משמעות, והיא המניעה את כל החיים שלו. היו עוד שני פסיכולוגים שקדמו לו. בלשון העולם קוראים לשיטות שלהם של אסכולות הפסיכולוגיה של וינה. הראשון הוא כמובן פרויד. כשרוצים להגדיר במלה אחת את הפסיכולוגיה של פרויד אומרים

שלשיטתו המניע של האדם בחיים הוא שאיפה להנאה. התלמידים הכי גדולים של פרויד חלקו עליו בסוף וגם פרשו ממנו. שני התלמידים הגדולים שהיו קשורים אליו לגמרי ואחר כך פרשו הם יונג, שהיה לא יהודי, ואדלר, שהיה יהודי. פרויד, אדלר ופרנקל – כולם יהודים. אפילו דרגת היהדות שלהם, האמונה שלהם בה, הלכה והתפתחה יותר ויותר. כך, הספר השני בחשיבותו להבנת השיטה של פרנקל הוא 'האל-הלא-מודע', והוא עוסק בהבטים של האמונה בנשמה<sup>2</sup>. שוב, בספרי הפסיכולוגיה מסבירים שאצל פרויד שאיפת החיים היא שאיפה להנאה. אצל תלמידו אדלר, שבא אחריו, שאיפת החיים היא שאיפה לכח (עליונות) – כח חברתי, כח מדיני (בעיקר בהגות המוקדמת שלו). אבל אצל פרנקל, כמו שאמרנו, הבן-אדם הוא בעצם שאיפה למשמעות.

### פסיכולוגיה של הנפשות השונות

לפי ההגדרות הללו, בלשון החסידות נאמר שגם פרויד וגם אדלר הם פסיכולוגים של הנפש הבהמית בלבד. אפשר לומר שהפסיכולוגיה של פרויד, בה המניע הוא שאיפה להנאה (וליתר דיוק: תאוה) היא פסיכולוגיה של בהמה גסה, ואילו הפסיכולוגיה של אדלר, שלצד השאיפה לכח הדגיש את האינדיבידואליות, היא פסיכולוגיה

של בהמה דקה (או אפילו של חיה). הראשון שמתחיל להיות פסיכולוג גם של הנפש הפנימית, הנפש של האדם, הוא פרנקל. בתאוריה שלו פרנקל לא הבחין, כמובן, בין יהודי ללא-יהודי, והוא גם נמנע מלהתייחס לאמונה האישית שלו (הוא התבטא 'אל תשאלו על האמונה שלי, כי אני מדבר אל כולם'). בכל אופן, אצל אינו-יהודי המשמעות שייכת לנפש השכלית ואצל יהודי צריכים לחשוף משמעות עמוקה של הנפש האלקית<sup>1</sup>.

במונחים של הספירות, פרויד עסק ברובד המוטבע של הנפש, האינסטינקטים הבהמיים<sup>3</sup>. השאיפה לכח של אדלר, שדורשת גבורה נפשית ובחירה, שייכת כבר למדות הלב (ולגיוון שלהן שייך גם האינדיבידואליזם שהוא דגל בו), תחום המורגש. אבל המשמעות, שפרנקל אומר שבלעדיה האדם ריקן, כבר שייכת לתחום המושכל. בפרט, לצד השאיפה למשמעות במונח היסודי פרנקל דבר גם על אמונה (שהוא קורא לה משמעות-על), כאשר במבנה הפנימי המשמעות והאמונה הן כנגד בינה וחכמה ("הנסתרות להוי' אלהינו"<sup>4</sup>) שהן "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"<sup>5</sup>),

ד אכן, יש להעיר שבקונטרס "חנוך קטן", בתחלת חלקו השני של התיאור, מכנה אדמו"ר הזקן גם את הנפש האלקית "נפש שכלית" (מתאים להו"א שח"ב יודפס לפני ח"א, כידוע, בטרם הכיר הלומד את המושג נפש אלקית). ודוק. ה התגלית העיקרית של פרויד, בשלה זכה להערצת הציבור בכלל ותלמידיו בפרט, היא קיומו של חלק לא מודע בנפש. הלא-מודע מתגלה בעיקר בתחום המוטבע - באינסטינקטים, שכולם פועלים באופן לא מודע - ולכן פרויד עסק בו במיוחד. אכן, חובה לדעת שפרויד לא גילה את אמריקה<sup>6</sup> - כ־150 לפני האירה תורת החסידות, הבעל שם טוב גילה את הלא-מודע של הנפש והוא ותלמידיו אחריו עסקו רבות בכל הרמות שלו - העל-מודע (הכוחות האין-סופיים הנסתרים של האדם, ובראשם האמונה, התענוג והרצון הלא-מודעים), התת-מודע (הרע הנעלם) וגם הטרנס-מודע (סוד הדיקנא) - וראה באורך הנפש פ"ב ושם הערה כב.

1 דברים כט, כח.

2 ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א ככג, א.

ג התייחסות לאמונה במשנתו של פרנקל - שמוזכרת גם בפסקה הבאה - התבארה בחלקים הבאים של השיעור, שטרם התפרסמו.

## האדם ההגון של פרנקל, במושגים של ספר התניא, איננו הצדיק של התניא אלא הבינוני

### האדם ההגון

והאמונה הנסתרת ב'א-ל  
הלא מודע' (שאולי נכון  
להגדירה על-משמעות,  
שלגמרי מעל המשמעות)  
שייכת אפילו לכתה, קוצו  
של י' (המתחבר ל-י, שני  
רבדים של אמונה).

פרנקל חילק את האנושות כולה לשני סוגים  
— הוא אפילו נקט לגביהם, בהשאלה, במונח  
'גזעים', אבל הבהיר שהם נמצאים בתוך כל  
צבור (אפילו אצל הנאצים ימ"ש) — האדם  
ההגון והאדם שאינו הגון. במבט ראשון, אם ננסה  
להקביל את החלוקה שלו לספר התניא, ההגון  
והלא-הגון הם הצדיק והרשע אצלו, אבל אין  
אצלו את דמות הבינוני שממוצעת ביניהם (שגם  
אם במציאות כמעט לא קיימת דמות עם שיווי  
המשקל המדויק של הבינוני, רק דרך אותה דמות  
ניתן להבין אל נכון את נפש האדם). אם היינו  
מנסים לצייר דמות של בינוני במושגים שלו, הוא  
היה מתנהג פעם כאדם הגון ופעם כאדם שאינו  
הגון, סוג של קליפת נגה המעורבת טוב ורע —  
שדווקא בה עיקר עבודתנו<sup>1</sup>. מעין-ממוצע שכן  
מופיע אצל פרנקל הוא אותם גוים רבים שלא  
התנגדו להיטלר ימ"ש, מי שלא נהגו כאנשים  
הגונים בריש גלי אבל גם לא השתייכו לאנשים  
שאינם הגונים. אמנם, הוא כותב שאי אפשר  
להאשים אותם, משום שאי אפשר לצפות מכל  
אדם לגבורה מיוחדת הנדרשת כדי לפעול כנגד  
העריצות ולהסתכן. כלומר, מבחינתו אדם כזה  
נחשב גם לאדם הגון.

אבל אם מדייקים יותר, האדם ההגון של  
פרנקל, במושגים של ספר התניא, איננו הצדיק

של התניא אלא הבינוני. הרי פרנקל איננו מודה  
בהבדלה בין בני האדם ובבחירת ישראל ואין  
אצלו, בגלוי, את המושג נפש אלקית. ממילא,  
לא יתכן אצלו צדיק אמת, שכל ענינו הוא גילוי  
נפש האלקית שבו ("ועמך כלם צדיקים"<sup>ט</sup>,  
לכל יהודי יש נפש אלקית שהיא "חלק אלוה  
ממעל ממשי", ולכן אומר הבעל שם טוב שצריך  
להאמין בכל יהודי — אבל פרנקל, אף שהיה  
יהודי שהתעטף בטלית והניח תפילין בכל יום,  
התפלל ואמר תהלים, לא הצהיר על האמונה  
בריש גלי ולא זכה לתורת הבעל שם טוב...). אם  
כן, האדם ההגון שלו הוא בעצם, לכל היותר,  
הבינוני של התניא (כאשר ההבחנה בין אדם  
הגון עם גבורה מיוחדת, שנלחם כנגד הרשעה,  
לאדם הגון שדומם מול הרשע מתאימה יותר,  
במושגים של התניא<sup>א</sup>, להבחנה בין בינוני שהוא  
"עובד אלהים", מתוך מאמץ וגבורה, לבינוני  
"אשר לא עבדו"<sup>ב</sup>).

כל ההקדמה הזו באה לומר שהפסיכולוגיה  
של פרנקל היא חיובית, עוסקת באדם ובמשמעות  
הפנימית שלו, ולכן הרבי רצה שהיא תתפשט  
ותהיה מוכרת, אבל עדיין נדרש להעמיק בה —  
'לתבוע' שהמשמעות תהיה כזו השייכת לנפש  
האלקית, ולא רק לנפש השכלית. יתר על כן,  
בסופו של דבר רוצים לא להסתפק באדם הגון,  
בינוני, אלא להצמיח גם דמויות של צדיק (עד  
ליעוד של "ועמך כלם צדיקים"<sup>ג</sup>).

## ב. מהבנה למשמעות

### "שמע ישראל" — שמיעה ומשמעות

נפתח בכך שפסוק האמונה שלנו — אמונת

ט ישעיה ט, כא.

י תניא פ"ב.

יא פט"א.

יב מלאכי ג, יח.

יג ואף קירוב-גיור של כל הניצוצות (כמגמת 'המהפכה  
הרביעית'), כאשר תכלית הגיור היא שגם הגר יזכה בנפש  
אלקית של ישראל, "כגר כאזרח" (ויקרא כד, טז וזכב;  
יהושע ח, לג), כאשר יש אחדות מלאה בין אזרח וגר.

ח קליפת נגה (שבסוד "עץ הדעת טוב ורע") היא עיקר  
מקום השבירה (שמתחילה בדעת) ולכן גם עיקר מקום  
העבודה והתיקון, וד"ל. מי שיש לו רק אדם הגון ואדם שאינו  
הגון מצייר עולם שיש בו רק קדושה וג"ק הטמאות, בלי  
הסוד של "ארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום"  
(משלע ד, יח).

היהודי,<sup>כ</sup> היחידה שבנפש שמדברת מתוך פנימיות הלב. בנקודת הלב הפנימית צריך לשמוע, לקלוט, את האמת של "שמע ישראל הוי" אלהינו הוי' אחד".

אבל היום יש עוד מלה משרש **שמע** – משמעות (בעצם יש לה מקור כבר בחז"ל, במלה "משמע"<sup>כא</sup>, אבל בשימוש היום זו מלה חדשה, ממש בשני הדורות האחרונים). משמעות היא ודאי לא כמו שמיעת האזן, ואפילו לא שמיעת הלב – היא משהו אחר. אם כבר, משמעות יותר שייכת למח, שצריך להבין מהי המשמעות של הדברים. יש מעלה מסוימת למשמעות אפילו לגבי השמיעה הפנימית, הדערההר.

## שמיעה, הבנה, משמעות

לאור זאת, נפתח ברעיון הבא:

שמיעה אמיתית היא הקשבה טובה ונקיה למה שאומרים לאדם, למה שמלמדים אותו. שמיעה כזו היא כמו החכמה של בצלאל, שרשיי מסביר עליה שהיא "מה שאדם שומע דברים מאחרים ולמד"<sup>כב</sup> – הוא שומע טוב מה שהרב אומר לו, מה שה' אומר לו. שמיעה טובה היא באזן – יש גם אזן גשמית וגם אזן של הלב הפנימי. בשביל לשמוע טוב צריך בטול, הכנעה ושפלות – צריך לעשות את עצמי "כלי ריקן", שהרי "כלי ריקן מחזיק, מלא אינו מחזיק"<sup>כג</sup>. רק אם אני "כלי ריקן", עושה את עצמי "חותם שוקע"<sup>כד</sup>, אני יכול לשמוע טוב מה שאומרים לי. אם אני שומע טוב – מתוך פעולה של

היחוד של עם ישראל – פותח במלה "שמע", "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"<sup>ט</sup>. לפעמים כתוב<sup>טו</sup> שמשה רצה לומר "ראה", אבל הדור לא היה ראוי עדיין – רק לעתיד לבוא, כשיבוא משיח, יתקיים "עין בעין יראו בשוב הוי' ציון"<sup>טז</sup> – לכן משה הסתפק ב"שמע". אבל יש פירושים אחרים<sup>טז</sup>, שבפנימיות "שמע" אפילו עדיף על גבי "ראה"<sup>טז</sup>. בחסידות נוהגים לתרגם את המלה "שמע" כ'דערההר'<sup>טז</sup>. כלומר, לא מדובר בשמיעת האזן החיצונית אלא בשמיעה שבלב, שמיעה פנימית של מה שלאחרונה אנחנו קוראים נקודת האמת של

יד דברים ו, ד.

טו לקו"ת ואתחנן ד"ה "ואתחנן" וביאורו.

טז ישעיה נב, ח.

יז מבואר רבות בספר קול הנבואה של הרב הנזיר זצ"ל. ראה לדוגמה עמ' סא בפרק "שמיעה גדולה מראה" ובנסמן שם.

יח לאחר הראיה של "זה אלי ואנוהו" (שמות טו, ב) בקריעת ים סוף ושל "אתה הראת" (דברים ד, לה) במתן תורה, כולל זכרון חוית הראיה של הדור השני בתחלת פרשת ואתחנן (ד, ג), באה המצוה "שמע" דווקא. על הראיה נאמר "וירא ישראל... ויאמינו" (שמות יד, לא) – מהראיה באה אמונה (והאמונה שיש לנו מירושת אבות מתגלה על ידי הראיה במוחש) – אך תכלית המצוה של "שמע" היא להפנים את אמונת הראיה להפוך אותה לדעת ממש (מי'אתה הראת לדעת" עד "וידעת היום והשבת אל לבבך"). לכן "שמע" היא מצוה לכל הדעות (סהמ"צ לרמב"ם מ"ע ב; סמ"ג מ"ע ב; חינוך מצוה תכ) – המצוה להתבונן ביחוד ה', עד לידיעת היחוד – בעוד שלגבי מצות האמנת אלקות, "אנכי הוי' אלהיך" (שמות כ, ב) שנראה בהר סיני הדעות חלוקות (ראה השגות הרמב"ן על סהמ"צ מ"ע א בדעת בה"ג, וכדברי הבה"ג סובר גם ר"ח קרשקש בהקדמה למאמר א. זאת בניגוד לשיטת הרמב"ם והרמב"ן, ע"ש). זהו גם סוד ההבדל בין "תא שמע" של הנגלה (בו אפשר להגיע לידיעה ממש) ל"תא חזי" של הנסתר (שהניקר בו האמונה, ואי אפשר להגיע בו להשגה ממש, וראה לקו"ת ד"ה "ולא תשבית מלח"), ודוק (אלא שיש כאן גם דבר והיפוכו לכאורה, שהרי בקבלה אפשר להגיע רק לידיעת המציאות ואילו בנגלה גם לראית המהות, ואכמ"ל). יט ראה קונטרס ההתפעלות עמ' נח (ובכ"מ); שיעורים בסוד ה' ליראיו ח"א פ"ו.

כ שיעור אור ליד' שבט (שני חלקיו הראשונים נדפסו בגליונות בשלח ויתרו) השתא.

כא ראה לדוגמה יומא מב, ב. ובריבוי מקומות בש"ס.

כב רש"י על שמות לג, א.

כג ברכות מ, א.

כד ראה לקו"ת שה"ש ד"ה "שימיני כחותם" (מה, א).

הכללית על השאלה 'בשביל מה אני בכלל כאן, בעולם הזה? למה ה' ברא אותי?'

אם כן, אפשר לומר שהמובן השלישי והחדש הזה בשרש **שמע** – משמעות, שבאה אחרי שמיעה ראשונה באזן והבנה – הוא סוג של המתקה לאחר הכנעה והבדלה. שוב, השמיעה הראשונה תלויה כולה בכך שאדם ירוקן את עצמו כדי שיוכל להקשיב ולקלוט – החל מקליטת המלים – פעולה של הכנעה. אחר כך באה ההבדלה בהבנה – כשהוא מתבונן, תופס את התוכן הפנימי של הדברים וגם יכול להתחיל תהליך של אינדוקציה, להבין דבר מתוך דבר (דבר גדול מהתוך-הפנימיות של דבר קטן יותר<sup>כט</sup>). אבל גם ההבנה הזו היא עדיין לא התכל'ס. התכל'ס היא איך הדבר הזה מתקשר לכללות כל החיים שלי, כל השקפת החיים שלי וכל המטרה של מה שה' רוצה ממני בעולם הזה – זו המשמעות האמתית, שהיא כבר המתקה<sup>ל</sup>.

### "שמע ישראל"

לפי כל זה, יש לנו כעת פירוש חדש ל"שמע ישראל". תמיד הסברנו<sup>לא</sup> ש"שמע ישראל" הוא ציווי על שמיעה פנימית, דערהער, של סוד ה"ישראל" שבנו. אבל כעת אמרנו שמשמעות היא מובן עוד יותר עמוק של "שמע" אפילו מהדערהער<sup>לב</sup>, ו"שמע ישראל" יתפרש כנתינת

כט תו"א א, א.

ל ובהקבלה למערכת המושגים השתלשלות: התלבשות: השראה: שמיעת האזן היינו שהעלול ישמע את עילתו, בסדר של השתלשלות, שמיעת הלב כבר תופסת את ההתלבשות (כמו שמוסבר תמיד שסוד ההבדלה בנפש הוא דווקא התלבשות הנשמה בגוף וכיו"ב) ומשמעות היא כבר מדרגה של השראה (אור מקיף), וד"ל.

לא ראה לדוגמה לב לדעת מאמר "אמונה ובטחון", באור ב לפ"ז (וביאורו בשיעור כ"ד ניסן תשע"ט); שיעור י"ח מנ"א תשע"ג; כ"ט סיון תשע"ו.

לב באמת, יש ב"שמע" גם מובן של משמעת וקבלת: עול – כרמז הידוע ש"שמע" ר"ת (למפרט) "עול מלכות שמים" (אבודרהם דיני ק"ש) – ואם כן יש ארבעה פירושים המכוונים כנגד אותיות שם הוי" ב"ה: משמעות (י), המשכה מהעל-מודע למודע בחכמה, "ברק המבריק על השכל", שמיעה פנימית (עומק הבינה, כמובן, ה עילאה), שמיעת האזן שיש בה קליטת הענין בכללותו (קליטה בלב, ו.

הכנעה בנפש – אני יכול להבין טוב מה נאמר, עד כדי הבנת דבר מתוך דבר, שהיא עיקר הבינה<sup>כז</sup>. בתורה 'שומע' פירושו מבין<sup>כח</sup>. כתוב "אזן מלין תבחן"<sup>כט</sup> – ישנה שמיעת האזן ואחריה באים מתוך שמיעת האזן לכת ההבחנה. כתוב<sup>ל</sup> שבינה היא לשון בין – שאני יכול להבחין נכון בין דבר לדבר. זו כבר בחינה של הבדלה, הקשורה לשמיעת הלב. אפשר לומר שכאשר אני קולט את הדבר בלב אני נעשה נבדל מתפיסה מוטעית.

כל דבר אפשר לשמוע נכון – כלומר, אמתי – או בצורה מסולפת, משובשת, מוטעית. ההבחנה הזו בין הנכון ללא-יכון היא הפעולה של השמיעה בלב – רק כשיש לי אותה אפשר לומר שאני מבין את הדבר.

בשלב ראשון אני צריך לשמוע מה שאומרים, אחר כך עלי להבין מה שאומרים – אני מבין את הכוונה. אבל שני השלבים

האלה הם עדיין לא מה שאנחנו עכשיו נסביר – השלב בו אני מודע לגמרי למשמעות הדבר ששמעתי. המשמעות האמתית היא גם יותר מהבנה נכונה ומעמיקה. המשמעות בעצם כוללת גם את המטרה של הדבר, בשביל מה הדבר הזה, בשביל מה האמת הזו, וגם – אפילו יותר מזה – מה מקיף את הדבר הזה. להבין טוב את המשמעות של משהו אני צריך להבין אותו בתוך הקשר (קונטקסט) של שלמות השקפת העולם שלי, כי המשמעות בעצם כוללת את כל השקפת העולם שלי. להבין באמת משמעות של משהו היינו להבין איך הוא משתלב בתוך ההשקפה

כה ראה רש"י על דברים א, יג ועוד (ע"פ חז"ל בכ"מ).

כו ראה בראשית מב, כג.

כז איוב לד, ג.

כח ראב"ע על שמות לא, ג.

כל דבר אפשר  
לשמוע נכון –  
כלומר, אמתי – או  
בצורה מסולפת,  
משובשת,  
מוטעית. ההבחנה  
הזו בין הנכון ללא-  
נכון היא הפעולה  
של השמיעה בלב



## "שמע ישראל",

הרגש את  
המשמעות של  
עם ישראל, שהיא  
"הוי' אלהינו" – ה'  
בחר בנו "להיות  
לו לעם סגלה"  
ו"לאור גוים"

יותר אישית, סובייקטיבית. הגם שבפילוסופיה היום יש כל מיני הגדרות לאמת<sup>1</sup> עדיין המלים 'אמת' ו'משמעות' אינן זהות. יש עוד מלה שלישית, דומה, אבל גם היא לא זהה להן – 'תוכן' (content). הרבי מאד אהב את המלה תוכן, עודד שאדם יהיה תוכני.

יש היום הרבה תאוריות של

תוכן, החל מהתאוריה של ויקטור פרנקל – הנושא העיקרי שלנו הערב. קודם אמרנו שהעיקר אצל פרנקל הוא המשמעות, אבל עכשיו יש לנו כבר שלוש מילים שצריך להשוות וגם לחלק ביניהן – 'אמת' (שמתקשרת לנקודת האמת שלי, עליה אנחנו מדברים לאחרונה, כמו שכבר הזכרנו), 'משמעות' ו'תוכן'.

כשמעמיקים בהבנת המושג תוכן, מובן שתוכן מתייחס דווקא למודע (conscious soul) – הוא העמקה בתוך משפטים או הנחות יסוד, מוסכמות, עד שמבינים, שעומדים על התוכן המדויק אותו מכיל המשפט. אם כן, יחד עם תוכן הולכת גם המלה העמקה. כל התוכן הוא העמקה במודע של הנפש, לא חיפוש של הלא-מודע, העל-מודע, אלא פשוט העמקה במודע. המשמעות, לעומת זאת, היא כבר השתקפות של הלא-מודע בתוך המודע. יש כאן כבר זיקה לרובד העל-מודע של הנפש, אבל רוצים שאעמוד במודע על המשמעות של הדבר. אני יכול לעמוד על המשמעות הפנימית של הדבר רק אם אני מגלה את הלא-מודע שלי, את העל-מודע שלי, את הנסתר שבי. לעומת שני אלה, לאמת האמתית, אפשר לקרוא עצם הלא-מודע, העל-מודע – כל מה שאני תופס באופן סובייקטיבי הוא חלק מהעולם הפנימי והמודע שלי, או לפחות נוגע בו, אבל האמת כפי שהיא

משמעות לעם ישראל.  
"שמע ישראל", הרגש את המשמעות של עם ישראל, שהיא "הוי' אלהינו" – ה' בחר בנו "להיות לו לעם סגלה"<sup>2</sup> ו"לאור גוים"<sup>3</sup>, זו המשמעות שלנו. "הוי' אחד" – ה', שבחר בנו ונתן לנו את המשמעות, הוא "אחד", ו"אין עוד מלבדו"<sup>4</sup>, ולכן לעתיד לבוא כולם יכירו

באחדותו, "אחד יחיד ומיוחד", ויעבדו אותו (כפירוש רש"י על "הוי' אלהינו הוי' אחד" – ה' שהוא אלהינו עתה, ולא אלהי העובדי כוכבים, הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר 'כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה'" ונאמר 'ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד"). כל מה שאנחנו עושים בחיים הוא למען התגלות אחדותו הפשוטה, שהיא-היא גאולת העולם ומילוי תכליתו, "להיות לו יתברך דירה בתחתונים"<sup>5</sup>.

עד כאן הרעיון הראשון.

## ג. אמת-משמעות-תוכן מהלא-מודע אל המודע

בפילוסופיה של ימינו הרבה פילוסופים – שרובם ככולם יהודים – משווים את המושג משמעות (meaning), כפי שמשמשים במושג הזה היום, למושג אמת (truth). כלומר, שזוג התארים אמת ומשמעות הולכים יחד. בכל זאת, כשאני אומר 'אמת' וכשאני אומר 'משמעות' הן לא בדיוק אותו דבר. אמת אמורה להיות אמת מוחלטת, אובייקטיבית, ומשמעות היא

המשכה מתבונה לת"ת) ומשמעת (קבלת עול מלכות ביה תתאה, כמוכן). ודוק.

לג דברים ז, ו; יד, ב; כו, יח.

לד ישעיה מב, ו; מט, ו.

לה דברים ד, לה.

לו תנחומא נשא טז.

לד כפי שדובר באריכות בשיעורי 'מהי אמת?' בחדשי אבי אלול תשע"ח ותשרי-טבת תשע"ט (ובאופן נוסף בהמשך השיעור דגן).

## האמת כפי

שהיא – האמת  
האובייקטיבית,  
אפשר לומר  
האלקית, וגם  
נקודת־האמת של  
עצם הנשמה שלי  
– נמצאת לגמרי  
מעל המודע

– האמת האובייקטיבית,  
אפשר לומר האלקית, וגם  
נקודת־האמת של עצם  
הנשמה שלי – נמצאת  
לגמרי מעל המודע (אלא  
שגם אותה יש להמשיך  
במודע, לגלות 'מה הסיפור  
שלי'<sup>ח</sup>).

לדוגמה בלימוד תורה:  
הבנת הפשט על בוריו  
(כולל פנימיות הפשט),  
היא העמקה בתוכן. הבנת ההוראה הפנימית שלו  
בעבודת ה' של התוכן הנלמד – כפי שעושה  
החסידות – היינו המשמעות. התחושה שהדבר  
שנלמד הוא האמת (האמתית), ביטוי של "הוי'  
אלהים אמת"<sup>ט</sup> – הוספה של "חותמו של  
הקב"ה אמת"<sup>מ</sup> ללימוד שלי – היא האמת  
שכאן<sup>מא</sup>.

אם כן, יש את האמת; יש את המשמעות –  
שאני מתחיל להפנים את האמת והיא נותנת  
לי משמעות בחיים, השתקפות העל־מודע בתוך  
החיים; אחר כך, בכל דבר שמודע אצלי, עלי  
להעמיק בו ולחפש את התוכן. אולי כבר שמו  
לב, שראשי התיבות של אמת־משמעות־תוכן  
הם אמת – הכל כלול באמת. בכל אופן, נרצה  
להסביר עוד קצת יותר לעומק.

## השמעות ומטרה

יש עוד הבחנה מילולית שצריך לעשות בין  
משמעות לבין מה שנקרא מטרה או תכלית  
(purpose) – מושג יסודי נוסף אצל פרנקל. יש

לח־ההמשכה הזו למודע היא המשכה המיחידה (המקוף  
הרחוק) לחיה (המקוף הקרוב) בברק המבריק על השכל,  
נוגע ואינו נוגע, ודוק.

לט ירמיהו, י.

מ שבת נה, א.

מא מלמטה למעלה שלשת הרבדים הם פשט־דרוש־  
סוד או הלכה־אגדה־קבלה. הלכה־אגדה־קבלה עולים ג'פ'  
(ממוצע כל מלה) ע. "שבעים פנים לתורה" (במדבר רבה  
יג, טו) וכן עולה הלכה במספר קדמי (כלומר, חלק הקדמי  
של הלכה – מה שקדם להלכה – עולה אגדה־קבלה!), וד"ל.

לחיים משמעות וגם מטרה – צריך להסביר את  
ההבדל. אפשר להסביר לפי הידוע בחסידות<sup>מב</sup>  
על החילוק בין "כל מעשיך יהיו לשם שמים"<sup>מג</sup>  
ו"בכל דרכיך דעהו"<sup>מד</sup>:

מוסבר שלפי ההלכה (החל מהרמב"ם<sup>מה</sup>)  
והמוסר השיא בחיים של המאמין היהודי הוא  
"כל מעשיך יהיו לשם שמים" – שלכל מה  
שהוא עושה יש מטרה, שיצא ממנו קידוש  
השם, משהו טוב על פי תורה. הביטוי "לשם  
שמים" מביע תכלית, מטרה של היהדות, לכל  
מה שעושים. אבל המשפט של החסידות כפסגה  
הרצויה הוא "בכל דרכיך דעהו", שהמשמעות  
שלו היא שאדם צריך להתחבר לה' כאן ועכשיו  
בכל מה שהוא עושה.

הדוגמה הפשוטה לנפקא־מינה היא לגבי  
אכילה: אם אדם אוכל כדי שיהיה בריא וחזק  
לעבוד את ה' בתורה ותפלה<sup>מו</sup> הוא מקיים  
"כל מעשיך יהיו לשם שמים". אבל אם אני  
אוכל בשביל לברר את הניצוצות הקדושים  
שיש במאכל – וכדי להבין זאת צריך כמובן  
הקדמות של קבלה וחסידות – אני מתחבר  
לה' ברגע של האכילה, אני עושה יחוד (שהוא  
פנימיות הדעת<sup>מז</sup>, כמו "והאדם ידע"<sup>מח</sup>), העבודה  
הזו נקראת "בכל דרכיך דעהו" – תדע אותנו,  
תתחבר אליו, עכשיו, בתוך המעשה הזה, בלי  
לחכות שתהיה בריא בשביל להתפלל או ללמוד  
תורה בהמשך.

צריך לומר שהתפיסה של "בכל דרכיך דעהו"  
היא המשמעות המלאה – מתי יש במעשה  
משמעות? אם יש בו גופא חיבור. אבל מהי  
המטרה, התכלית? שיהיה לי כח לעבוד את  
ה' בדברים המוסכמים כעבודת ה' – ללמוד

מב ראה לקו"ש ח"ג תרומה ס"ו ובכ"ד.

מג אבות פ"ב מי"ב.

מד משלי ג, ו.

מה הלכות דעות פ"ג ה"ג.

מו ראה גם תניא פ"ח ופכ"ו.

מז תניא ספ"ג.

מח בראשית ד, א.

השכל, כ"ברק המבריק על השכל". "על השכל" הוא לא רק במובן של 'על לוח השכל', אלא שיש כאן משהו שהוא בעצם מעל לשכל. כתוב<sup>3</sup> ש"אחד האמת" מתגלה רק בחכמה. אחר כך החכמה מעבירה אותו הלאה לשאר הכוחות של הנפש, אבל רק החכמה מסוגלת לקבל את ההברקה הזו של האמת, כי היא בתכלית הבטול (שהוא פנימיות החכמה<sup>4</sup>) – עוד יותר מהכל, ה"חותם שוקע", של יסוד אמא (בו תלויה השמיעה, כנ"ל).

משמעות, לשון שמיעה, שייכת כמובן לבניה – בה נמצא כח השמיעה<sup>5</sup>. מה ההבדל, בלשון החסידות, בין משמעות למטרה? משמעות היא אמא עילאה, המקום בו עצם הבינה – "מוחין בעצם", בלשון החסידות – משקף דברים מהעל-מודע של הנפש. מטרה היא כבר תבונה. יש בבניה שתי מדרגות, שנקראות בינה ותבונה<sup>6</sup>. תבונה היא המוחין בשביל המדות, כלומר בינה שלה עצמה יש מטרה. מטרה היא גם מלשון רחם (בית מטרון<sup>7</sup>) – רחם האם, כמו מטרוניתא. בנפש, התפקיד של רחם האם

הוא להוליד מדות. אפשר לומר שהמטרה של האשה היא ילדים – נצח ישראל מסור דווקא לאשה, שהרי היחוס היהודי הוא דווקא מהאם, והיא מקדישה את חייה לעתיד העם<sup>8</sup> (לעומתה האיש חי בעיקר בהווה, ודוק). יש גם משמעות לאשה, חוץ מהמטרה שלה, וגם יש אמת שלה, אבל המטרה היא 'מה התפקיד שלי? מה אני

תורה, להתפלל, לעשות מצוות. יש מצוות ויש דברי הרשות, אבל צריך שדברי הרשות גם יהיו קדושים כמו המצוות – שתהיה להם בעצמם משמעות מלאה, שמתבטאת ברגע הזה. זהו חידוש גדול.

## אמת־משמעות־תוכן כנגד חב"ד

שוב, דברנו על חלוקה של אמת, משמעות ותוכן (כאשר למלה משמעות הוספנו עוד מלה קשורה – מטרה, תכלית). אמת היא לכאורה אובייקטיבית יחסית – דבר הוא אמת או שקר.

כמו שהזכרנו, היום בפילוסופיה לא מקבלים את ההבחנה הזו – לא אומרים שאמת חייבת להיות אובייקטיבית, היא יכולה להיות סובייקטיבית לגמרי והיא עדיין אמת. אבל לפי הפילוסופיה המקורית – של היונים, ולהבדיל גם אצלנו – אמת היא משהו מוחלט. בנפש, כמו שאמרנו, האמת היא נגיעה באמת האמתית, בעל-מודע, של הנפש. משמעות, איך שלא נפרש, היא משרש **שמע** – אני השומע. משמעות הרבה יותר סובייקטיבית מאשר אמת,

וכעת הוספנו שבתוך המשמעות יש את עצם המשמעות ויש גם את המטרה – לכל דבר יש מטרה.

נציע הקבלה של אמת־משמעות־תוכן למבנה הפנימי של חכמה־בינה־דעת:

בעצם, מה שנעשה כעת הוא הקדמה להבין מהן הספירות חב"ד, וממילא גם מה היא חסידות חב"ד. כתוב בתניא<sup>9</sup> שחכמה היא בעצם למעלה מהשכל – היא מקור של שכל, אבל היא עדיין לא השגה שכלית. מה היא כן? מקום שמבריקה בנפש הברקה מעצם הלא־מודע, מהאמת, על

אפשר לומר  
שהמטרה של  
האשה היא ילדים  
– נצח ישראל  
מסור דווקא  
לאשה, שהרי  
היחוס היהודי הוא  
דווקא מהאם,  
והיא מקדישה את  
חייה לעתיד העם

ג תניא פל"ה בהגהה.  
נא סוד ה' ליראיו ש"א פ"ב (וביאורו בשיעורים בסוד ה' ליראיו ח"ג) ובכ"ד.  
נב ע"ח ש"ד פ"א. ובכ"מ.  
נג זהר ח"ג רצ, ברצא, א. ע"ח שער הכללים פי"א.  
נד אוה"ח בראשית כא, ב (עפ"י בראשית רבה נג, ה).  
נה וכפי שדובר גם בשיעור שבת יתרו השתא (טרם פורסם).

מט ראה תניא פי"ח.

הרד"ק.

עד עכשיו הסברנו שזו משמעות. ההיפך של מלא-משמעות הוא חסר-משמעות, ריקנות תהומית, קיומית (existential emptiness), או שהוא מרגיש מלא – יש לו משמעות. אם אני מבין, מתקשר, מחפש את המשמעות – אני מתמלא, יוצא ממצב ריקן למצב יותר מלא, וממילא למצב יותר שלם בנפש.

מה עוד יכולה להיות המלה הזו? כתוב שיכול להיות גם אדם בינוני (a mean individual). פירוש נחמד מאד ל"ספר של בינונים"... (אבל כמובן, אין הכוונה הבינוני של התניא, אלא כמו שאומרים 'טיפוס בינוני', לא חכם מדי ולא טפש מדי, עמך) מה עוד יכולה המלה הזו באנגלית להיות? אמצעי לשם מטרה (a means to an end), שייך למושג מטרה (לעומת משמעות) עליו דברנו קודם. יש עוד כמה משמעויות, אבל יכול להיות גם דבר מאד לא טוב – אדם אכזרי (a mean person). מה הקשר?

אמרנו, אם כן, ארבעה פירושים למלה הזו באנגלית. שוב, יש עוד, אבל נסתפק באלה – משמעות, בינוניות, אמצעי (לקראת תכלית), אכזרי. הכי קשה להבין את הקשר לאכזריות.

### חדרנות של בינה

כעת רוצים לומר שכל פירושי mean שייכים לבינה:

שני המובנים של משמעות ואמצעי תואמים בדיוק את מה שהסברנו על משמעות לעומת מטרה. מודעות של מטרה היא לחשוב כל רגע שמה שאני עושה הוא אמצעי שבביל להשיג את המטרה – אני אוכל כדי שיהיה לי כח לעבוד את ה'. לעומתה, משמעות היא הרגשת משמעות בפעולת האכילה כאן ועכשיו, ברגע הזה – "בכל דרכיך דעהו". המשמעות היא עכשיו והמטרה היא לעתיד. אלו בדיוק שני הפירושים הללו של המלה mean – משמעות היינו שלדבר עכשיו יש משמעות, ואם אני לא מוצא משמעות בהווה

צריך לעשות?'. התבונה היא סוד המטרה – המטרה של ההבנה, תכלית ההתבוננות בשכל, היא להוליד בלב רגש טוב, רגש חיובי. אם כן, המשמעות התיאורטית יותר (משמעות) והמשמעות המעשית יותר (מטרה-תכלית) הן, בלשון הקבלה, שתי דרגות של הבינה של אמא. התוכן, כמו שמסבירים, הוא העמקה במה שיש – לא להמשיך מלמעלה, לשקף משהו מהעל-מודע, אלא פשוט לנתח לעומק, להגיע לעומק המושג. זו הפעולה בדעת. בקבלה כתוב ששבירת הכלים מתחילה דווקא בספירת הדעת<sup>13</sup>. ריכוז כדי להעמיק במודע, ללא זיקה לעל-מודע (האמת והאמונה, עם התיווך של המשמעות), הוא שרש של שבירה בנפש<sup>14</sup>.

לכן, אפשר בצורה מאד יפה להקביל אמת-משמעות-תוכן – ר"ת אמת, כנ"ל – לחכמה-בינה-דעת.

### אם אני מבין,

מתקשר, מחפש את המשמעות – אני מתמלא, יוצא ממצב ריקן למצב יותר מלא, וממילא למצב יותר שלם בנפש

## ד. משמעויות של משמעות

### משמעויות של mean

שוב, לפי פרנקל הגדר של האדם, העצם שלו, הוא חיפוש משמעות. כעת נתבונן בעוד נקודה, שמבוססת על המונח 'משמעות' באנגלית – meaning (כשם הספר שלו: Man's Search for Meaning). מה אומרת המלה הזו באנגלית? יש ל-mean כמה וכמה פירושים, ודאי הכל קשור, אבל אלה 'עניינים' שונים, בלשונו של

נו ע"ח ש"ח פ"ד. ובכ"מ.

נד המלך הראשון במלכי התהו שנשברו, שמכוון כנגד הדעת, הוא בלע בן בעור (ראה הערה הקודמת). בלע בגימטריא אמונה – הוא בלע-הבליע את האמונה שלו, רצה לדעת בלי להאמין. ובכך 'שרף-בער' (בעור) את עצמו ומת.

## "מינה דינין"

מתערין" – מתוך  
ההרגשה שיש  
לי meaning,  
לפחות בדמיון  
שלי, והתפלה  
שלי היתה מלאת-  
משמעות, אני  
כועס על אחרים

בדמיון שלי, והתפלה שלי היתה מלאת-משמעות, אני כועס על אחרים. עוד פירוש של משמעות הוא חשיבות (דבר משמעותי הוא דבר חשוב) – אם אני מלא חשיבות ואתה לא, אני עלול לכעוס עליך. כמובן, הכעס בא מחוסר בטול אמתי, מחוסר ענוה אמיתית. בכל אופן, זהו המשפט בזה, "מינה דינין מתערין", והוא נותן הסבר טוב לכך שבמלה mean יש גם משמעות של אכזריות כלפי הזולת.

### השרש בעברית

נעמיק עוד יותר במלה הזו: יש כמה מלומדים גדולים היום באוניברסיטה שמנסים לקשר את כל השפות, בפרט השפות ההודו-אירופאיות – ובמיוחד אנגלית – עם המקור שלהן בלשון הקדש. זהו מחקר מאד יהודי, ולדעתי מבורך. יש מלה בעברית שמופיעה הרבה פעמים בתנ"ך – "למען". יש רק מלה אחת נרדפת למלה "למען" – "בעבור". ודאי יש הבדל<sup>א</sup>, אבל הרד"ק אומר<sup>ב</sup> שהן דומות.

הרד"ק כותב, בפשטות, ששרש המלה "למען" היא מען. רק בסוף הערך שלו, בספר השרשים, הוא מוסיף שהיה אפשר לחשוב – ולא שולל – שהשרש הוא ענה, למען מלשון מענה. היום המדקדקים נוטים לפירוש השני שלו, כותבים<sup>ג</sup> ש"למען" משרש ענה, אבל הפירוש הראשון והעיקרי של הרד"ק הוא שהשרש הוא מען. אותם חוקרים היום, שחוקרים את הקשר בין כל הלשונות, השמיות וההודו-אירופאיות, אומרים ש-מען בלשון הקדש קשור לשרש המקורי בסנסקריט – או, יותר נכון לומה, שהסנסקריט מהשרש שלנו – men (נשמע יותר כמו main). באדיש ובגרמנית meaning

אני מתרוקן, לגרועותא, ואמצעי היינו דרך להשיג מטרה. הסברנו ששתי המדרגות הללו שייכות לבניה – המשמעות לפרצוף העליון, אמא עילאה, והמטרה לפרצוף התחתון, התבונה. המובן הנוסף הוא בינוניות. ידוע שמח הבינה גם נקרא המח הבינוני, כי הוא בין החכמה לדעת. האבן-עזרא כותב בכמה מקומות<sup>ד</sup> שבינה לשון בינוני.

כנראה אחד שרק מבין, אבל אין לו הברקות של "אחד האמת" שהזכרנו קודם, הברקות של עצם האמונה, הוא יחסית בינוני – הבינה היא באמת בינונית, לעומת החכמה.

המובן של אכזרי הוא כמפורש בזהר ש"מינה דינין מתערין"<sup>ה</sup> (דבר שנותן הרבה הבנה לגבי המשפט הזה). כל התייחסות קשה לזולת, לחבר או אפילו לעולם, יוצאת מאחורי הבינה, מחיצוניות הבינה. למה? בבינה, אם אני מבין משהו טוב, אני לא בבטול מוחלט. הבטול האמתי הוא חכמה. בבינה אני יכול וצריך לעשות את הכלי, לקלוט, להפנים ולהוליד – ועדיין יש שם שרש של 'יש'. בפנימיות התורה דבר פשוט שחכמה ובינה הן 'אין' ו'יש'<sup>ו</sup>. היות שיש בבינה שרש של יש היא מקור של דינים. הדוגמה בחסידות<sup>ז</sup> היא אדם שהתפלל טוב, בהתלהבות, מרגיש חי – הוא יוצא מהתפלה שלו מבסוט, 'כמה טוב התפללתי'. מה התגובה הספונטאנית שלו? שמיד יכעס על מישוהו, מתוך ההרגשה כמה טוב הוא התפלל, כמה טוב הוא למד תורה. זו בינה, שהיא בקורת מתוך השוואה אלי – 'אני צדיק, התפללתי טוב, ואתה לא התפללת טוב'. זו ישות גסה מאד, אבל היא תוצאה של הבינה. ככה מסבירים את המושג "מינה דינין מתערין" – מתוך ההרגשה שיש לי meaning, לפחות

א ראה רמב"ן על דברים כט, יח.  
ב ספר השרשים לרד"ק שרש 'מען'.  
ג הכתב והקבלה כב, טז.

ד ראה זהר ח"א קנא, א; ע"ח שי"ג פ"ח; שם שי"ד פ"ב.  
ה ראה לקו"ת פקודי ו, ב ובריבו מקומות.  
ו תו"ח בראשית ד"ה "בראשית ברא" (הב) פ"ג.

המפגש עם הטוב הוא, כמובן, דרך של המתקה. בעצם, יש כאן את השלישייה הכי יסודית שלנו בתורת הנפש<sup>סז</sup>, שלש הדרכים להתמודדות עם "דאגה בלב איש"<sup>סח</sup> – "יִשְׁחַנְהָ" במובן של ישפילנה, מתוך הכנעה פנימית במצב של סבל; "ישחנה מדעתו", על ידי פעילות יצירתית (כנ"ל); ו"ישחנה לאחרים", במפגש חיובי עם הזולת הטוב והאוהב – כאשר על ידי כולן זוכים למשמעות, עליה נאמר בסיום הפסוק "ודבר טוב ישמחנה".

שלש הדרכים מקבילות גם למדות הלב העיקריות, חסד-גבורה-תפארת (המדות שעדיין מכוסות בבינה, המשמעות – כאשר "יסוד אמה קצר ומסתיים בתפארת ז"א"<sup>סט</sup> – ולכן עדיין שמורות מהנזקים של המודעות העצמית<sup>סז</sup>): מפגש עם הטוב שייך לספירת החסד (והוא מעורר בנפש אהבה), התמודדות עם סבל היא גבורה (הסבל עצמו נובע ממדת הדין, הגבורה, כמו שהטוב נובע מהחסד, וההתמודדות היא כח של גבורה נפשית) וחיים של יצירה שייכים לתפארת (ספירת התפארת מקננת בעולם היצירה<sup>טו</sup> וכל יצירה היא לשם תוצאה מפוארת)<sup>טז</sup>.

סו ראה באריכות בספר להפוך את החשך לאור.  
סז משלי יב, כה. וראה – דרשות "ישחנה" – בסנהדרין ק, ב (ובכ"ד).

סח ע"ח שער הכללים פרקים י"א. ובכ"מ.  
סט ראה תורת חיים נח ד"ה "אלה תולדות נח" (הא'); מודעות טבעית עמ' סז.

ע ע"פ תקו"ז תקוו' (כג, א).  
עא יש עוד שתי דמויות מרכזיות בנות דורו של ויקטור פרנקל שיש קשר בין ההגות שלהן וההגות שלו – כולן שייכות לזרם האקזיסטנציאלי – מרטין בובר (היהודי) ופאול טיליך (תיאולוג נוצרי). ההתמודדות עם הסבל, שדורשת גבורה עצמית וכבוד ל"צלם אלהים" בו נברא האדם, היא ממד בהגותו של פרנקל שמזכיר את טיליך (שהגדיר את סוגי הדאגות החרדות מהן סובל האדם, אליהן מתייחס חלק נוסף בשיעור שטרם פורסם), המפגש עם הטוב היא הממד בהגותו שמזכיר את בובר (יוחסי האהבה של אני אתה שלו) והיצירה היא המאפיין של פרנקל עצמו, דוק.

היינו מיינונג – עיקר השרש הוא mein, 'וואס מיינסטו? מה אתה מתכוון?'. אומרים שהמקור בסנסקריט הוא men והפירוש כמו mind או מחשבה. שרש חשוב. גם אפשר מיד לקשר אותו גם לאכילת המן במדבר, שקראנו השבת, שבת שירה – "ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא"<sup>טז</sup> ("מן הוא" אותיות אמונה<sup>טז</sup>),

יכול להיות שבא מאותו שרש עתיק יומין. בכל אופן, הרחבנו רק כדי להצדיק שאנחנו דנים במלה הזו באנגלית, שזהו שער חשוב ביותר.

## איך מוצאים משמעות בחיים?

אחרי הדיון הלשוני, נחתום את החלק הזה במשהו יסודי אצל פרנקל בנושא של חיפוש משמעות:

הוא מסביר שיש שלש דרכים למצוא משמעות – (א) חיים של יצירה אישית. (ב) מפגש עם טוב, בטבע או באדם. (ג) התמודדות עם סבל.

אמרנו שמציאת המשמעות היא ההמתקה – ביחס לשמיעה ולהבנה – אבל יש כאן הכנעה-הבדלה-המתקה בדרך למשמעות עצמה: התמודדות עם סבל היא מציאת משמעות בדרך של הכנעה – כאשר אני נכנע למי שהביא עלי את הסבל (הקדוש ברוך הוא), מתוך אמונה שהוא עושה זאת ודאי לטובתי הנצחית. יצירה אישית היא דרך של הבדלה – זו מציאת משמעות על ידי הסחת הדעת (הבדלה) מתחושת הריקנות הקיומית שהזכרנו, כאשר האדם ממלא את הריק שבו על ידי יצירה חיובית (בכלל, פרנקל מדבר הרבה על היסח הדעת של האדם מעצמו, ועל כך שהמודעות העצמית היא מקור כל הנירוזות).

סד שמות טז, טו.

סה ראה קיצורים וביאורים לד"ה "הרכבת" (נדפס במגיד מראשית אחרית) אות ב; סוד ה' לראוי ש"א הערה ג.



## שיעור

שידור לנוסעים לצדיקים (ח"ג)

# משקל שלשת העיקרים

## קיצור מהלך השיעור

בשני הגליונות האחרונים פורסמו – ואף זכו לתגובות רבות – שני חלקים מהשיעור המיוחד שמסר הרב בשידור־חי לקבוצת תלמידים שנסעו **להשתטח על קברי צדיקים**. בחלק הראשון דובר על מציאת **נקודת האמת** הפנימית של כל יהודי, בהשראת צדיקי־האמת. בחלק השני דובר על ההכרח של מנהיגי הדור להיות **נאמנים למראה עיניהם** ועל האחריות שלהם למנוע התקבעות חיצונית של עבודת ה'. לפנינו החלק השלישי והאחרון, הממשיך להעמיק בסוגית **אמירת האמת של מנהיגי הדור**, ומציע לגזור ממנה מסקנות מרתקות לגבי **שיווי המשקל המשתנה** בכל דור של **עיקרי האמונה** הנצחיים – מתי צריך להדגיש את **האמונה בה'**, מתי צריך להדגיש את **האמת של התורה** ומתי צריך להדגיש את **האמונה במשיח**.

## עטרת הגדולה

על הפסוק **עֲזְרָא אֶת הוֹי' הָאֱלֹהִים הַגְּדוֹל...**<sup>א</sup> דורש רב מתנא<sup>ב</sup> שעזרא אמר "האל הגדול הגבור והנורא" (כפי שאמר משה רבינו<sup>ג</sup>). כהמשך לכך מביאה הגמרא את דברי רבי יהושע בן לוי, שאמר שאנשי כנסת הגדולה – שעזרא הוא אחד מהם – נקראו כך משום ש"החזירו עטרה ליושנה". בעוד שירמיהו אמר "האל

הגדול הגבור"<sup>ד</sup> (והשמיט את "הנורא", משום ש"נכרים מקרקרים בהיכלו, איה נוראותיו?!")<sup>ה</sup> ודניאל אמר "האל הגדול והנורא"<sup>ו</sup> (והשמיט את "הגבור", משום ש"נכרים משתעבדים בבניו, איה גבורותיו?!")<sup>ז</sup> באו אנשי כנסת הגדולה ואמרו בנוסח המלא של משה רבינו – "האל הגדול הגבור והנורא" (ו'תרצו' היכן גבורותיו ונוראותיו של ה' גם בגלות ובחורבן). בסיומה של הסוגיה חזרת הגמרא ומסבירה דווקא את הנהגתם של

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. אור ליד' תשפ"ה – כפ"ח.

א נחמיה ח, ו.

ב יומא סט, ב.

ג דברים י, ז.

ד ירמיה לב, יח.

ה דניאל ט, ד (השווה גם נחמיה א, ה; ד, ח).

ו ראה נחמיה ט, לב.

— גדולי ממשכי דרכו של משה רבינו, ירמיהו הנביא (שהוא הגלגול העיקרי של משה רבינו בין הנביאים<sup>ט</sup>) ודניאל איש חמודות (שהוא הדוגמה למשיח) — מקפידים על הנאמנות לאמת שלנגד עיניהם, גם כשהיא נראית כשונה מדברי משה ואפילו סותרת אותם. הסברנו שדווקא בכך הם נאמנים ל"משה אמת ותורתו אמת"<sup>י</sup>, ואפילו כאשר נקודת האמת של התלמיד נשמעת כסותרת את דברי רבו, בעצם היא מחזקת את דבריו בכך שהיא מאזנת אותם ונותנת להם משקל של נשיאת הפכים, שהיא גילוי של עצמות ה' (שרק הוא "נושא הפכים")<sup>יא</sup>. העקרון הזה יהיה נר לרגלנו כשנעיין בסוגיא ובהשלכותיה ונגיד 'מה שבא לנו' עליה ועל ההשלכות האקטואליות שלה.

### גילוי השבחים הנסתרים

קודם כל, נציע עוד תירוץ לקושית האחרונים על הלימוד של רב מתנא מ"הגדול": יש כלל ש"כל המוסיף גורע"<sup>יב</sup>, ובאותו אופן יש לדרוש ש'כל הגורע מוסיף', וכאשר ירמיהו ודניאל גרעו משבחיו של מקום הם גם הוסיפו בשבחיו בפנימיות ובהעלם. ראשית, יש לשים לב שהם לא השמיטו בקביעות את השבח, ואפילו לא הדחיקו אותו (בפעולה לא מודעת), אלא רק העלימו אותו לעת־עתה — מבינים שאם גבורותיו ונוראותיו של מקום אינן גלויות במציאות גם לא מתאים להזכיר אותן בגלוי ובכך לכזב באמתו של מקום (המזדהה לגמרי עם ההרגשה הקיומית של האדם). הם לא אמרו, חלילה, 'נכרים מקרקרין בהיכלו אין הוא גבור!'

ט ראה מגלה עמוקות רנ"ב אופנים פן פד ע"פ פסיקתא דרב כהנא פסקא יג אות ו.

י סנהדרין צח, ב.

יא תנחומא קרח יא.

יב מטבע לשון שגור במאמרי ושיחות הרבי מליובאוויטש (ע"פ לשון הראשונים "שני הפכים בנושא אחד"). ראה אשא עיני מאמר "נמנע הנמנעות, נושא הפכים, כל יכול" (נתבאר במבחר שיעורי התבוננות ח"ב).

יג סנהדרין כט, א.

ירמיהו ודניאל, שהעיוז לשנות מהמטבע שטבע משה רבינו — "מתוך שיודעין בהקב"ה שאמתי הוא לפיכך לא כזבו בו". לכן זו סוגית יסוד כאשר מחפשים את נקודת האמת האישית ואת הכנות והנאמנות לאמת בעבודת ה', כפי שלמדנו באריכות (בחלקים הקודמים של השיעור).

על הדרשה של רב מתנא, היסוד של כל המהלך הזה בסוגיא, שואלים האחרונים<sup>יג</sup> שאלה מתבקשת: איך אפשר ללמוד מהמלה "הגדול" בלבד שעזרא החזיר עטרה ליושנה (כאחד מאנשי כנסת הגדולה)?

אדרבא, בהבנה פשוטה אפשר להבין כאן שעזרא עוד יותר 'קיצוני' מירמיהו ודניאל — ירמיהו השמיט את "הנורא", דניאל השמיט את "הגבור" ועזרא השמיט את שניהם והשאיר רק את "הגדול"! מסבירים המפרשים<sup>יד</sup> שבין שלשת השבחים, "הגדול הגבור והנורא", "הגדול" הוא העטרה — כל השבחים של ה' הם פרטים מתוך "הגדול". אם אין את כל שאר השבחים

שיוצאים מ"הגדול" או נכללים בו העטרה לא שלמה. מתי העטרה שלמה, "הגדול" שלם? רק אם יש יחד אתו את "הגבור והנורא". לכן, אם עזרא אמר "הגדול" במלוא המובן, ברור שהוא כלל בכך את "הגדול הגבור והנורא" (לעומת מקום בו בפירוש מפרטים רק שבח 'פרטי' אחד, כמו ירמיהו או דניאל). זהו פירוש שאפשר לדון עד כמה הוא מתיישב ומספק, אבל כך הם עונים לשאלה.

כפי שלמדנו, מודגש בסוגיא שדווקא "רבנן"

ז עיון יעקב בסוגיין ד"ה "הקשה לי"; בן יהודע ד"ה "שהחזירו"; מראית העין (לחיד"א) ד"ה "למה".

ח עיון יעקב ובן יהודע שם.

### אפילו כאשר

נקודת האמת של התלמיד נשמעת כסותרת את דבריו רבו, בעצם היא מחזקת את דבריו בכך שהיא מאזנת אותם ונותנת להם משקל של נשיאת הפכים, שהיא גילוי של עצמות ה'



## ירמיהו ודניאל לא

רצו לומר זאת  
בפירוש, מפני  
נקודת האמת  
שלהם בראיית  
המציאות בהוה,  
אבל הם הם  
שנתנו לדורות  
הבאים את  
היכולת לומר  
"אדרבה..."

### "האדם הגדול בענקים"

מיהו "הגדול" בתורה?  
אברהם אבינו, שמכונה "האדם  
הגדול בענקים"<sup>טז</sup>. כתוב<sup>טז</sup> בפירוש  
ש"הגדול הגבור והנורא", שאומר  
משה רבינו, הם כנגד שלשת  
האבות. בכל תפלה אומרים  
"אלהי אברהם, אלהי יצחק  
ואלהי יעקב, האל הגדול הגבור  
והנורא", ולפי הכוונות<sup>יז</sup> דווקא  
התארים "הגדול הגבור והנורא"  
הם כנגד חסד-גבורה-תפארת,  
המדות של שלשת האבות

עצמם, בעוד "אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי  
יעקב" היינו השרשים שלהם בחכמה-בינה-ידעת.  
לפי הפירוש ש"הגדול" הוא העטרה שכוללת  
הכל, אברהם אבינו הוא היסוד והכלל של  
האבות, כאשר יצחק ויעקב ביחס אליו הם כבר  
"בתר רישא גופא אזיל"<sup>יח</sup> (כמו שמוסבר הרבה  
פעמים על המלה **אב** עצמה – תחלת השם  
**אברהם**, "**אב** המון גוים"<sup>יט</sup> – שהיא כוללת ג  
אבות בחלוקה ל-א, אברהם, העיקרי והראשון,  
ו-ב שבאים אחריו ונכללים בו, יצחק ויעקב).

מה אברהם עשה בעולם? מה הסיפור  
שלו? מה נקודת האמת שלו?<sup>כ</sup> לפני שנענה  
על השאלה הזו נאמר משהו יפה לגבי ספר  
המדות של רבי נחמן מברסלב: בגדול, הוא בנוי  
לפי אלף-בית, אבל אחרי החלוקה הכללית  
של הערכים לפי האלף-בית החלוקה הפנימית  
של כל אות היא לא לפי הסדר של האותיות.

פורסמו).

טז יהושע יד, טו. רש"י שם בשם מדרש אגדה (ומפורש  
במסכת סופרים כא, ט).

יז שערי אורה ש"ה הספירה הששית; רקנאטי פרשת  
שמות עה"פ "ויאמר אנכי". ובכ"מ.

יח תקו"ז תקון ע (קכג, א); שעה"כ דרושי העמידה דרוש  
ב ואילך; פע"ח שער הברכות פרקים ג"ד. ובכ"מ.

יט עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

כ בראשית יז, ה.

כא ראה ח"א של השיעור – נדפס בגליון בשלח.

ונכרים משתעבדין בבניו אין הוא  
נורא! – הם רק שאלו "איה  
גבורותיו?" ו"איה נוראותיו?",  
היכן נתעלמו הגבורות והנוראות  
של ה'? (ובשאלתם הם גם רמזו  
לתשובה, שהרי "איה" היא  
שאלת הכתר<sup>כ</sup>, המקור הנעלם  
של כל הכוחות הגלויים, אליו הם  
חוזרים כשהם נעלמים). יתר על  
כך, בתוך ההעלמה שלהם, עם  
השאלה שבטאו בה, הם הוסיפו  
– בסתר ולא בגלוי – גם את  
המענה שנותנת הגמרא בהמשך,

הסברה ש"אדרבה זו היא גבורת גבורתו שכובש  
את יצרו שנותן ארך אפים לרשעים ואלו הן  
נוראותיו שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא  
היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות"  
(סברה שודאי לא נעלמה מהם). כלומר, ירמיהו  
ודניאל לא רצו לומר זאת בפירוש, מפני נקודת-  
האמת שלהם בראיית המציאות בהוה, אבל הם-  
הם שנתנו לדורות הבאים את היכולת לומר  
"אדרבה..."

אם מבינים כך, מיושב איך מ"הגדול" לבד  
למדו שהחזירו את כל השבחים. עזרא הסופר  
כאילו אמר רק "הגדול", בלי "הגבור והנורא",  
אבל אנשי כנסת הגדולה, יחד עם עזרא, גילו את  
התוספת הסמויה שהוסיפו "רבנן" הראשונים,  
ירמיהו ודניאל, ואמרו שעל אף שאלבא דאמת  
שניהם עדיין צודקים, ונשאר אצלנו בגלוי רק  
"הגדול", הגיעה העת – כאשר כבר איננו עדי  
ראיה לחורבן ולשעבוד – להחזיר את העטרה  
כולה ליושנה ולגלות את פנימיות כוונתם של  
"רבנן". כשמתגלה הפנימיות מתגלה ש'כל הגורע  
מוסיף' ושבחי "הגבור והנורא" הם ביתר שאת  
ויתר עז אפילו ממה שאמר משה רבינו<sup>כא</sup>.

יד קהלת יעקב ערך 'איה' ובכ"ד.

טו תופעה זו, של "ירידה צורך עליה" (עפ"י מכות ז,  
ב), נקראת בהגותו של פרנקל צמיחה פוסט טראומתית  
(כפי שדובר בשיעור ט"ו) בשבט השתא, בחלקים שטרם

## רבי נחמן כותב

את ספר המדות  
תוך כדי הלימוד  
שלו, אבל לפי  
איך שהוא מסדר  
רואים שהעיקר  
אצלו הוא אמת  
- אם אין לך את  
נקודת האמת  
שלך אתה לא יכול  
להתחיל לעבוד  
את ה' יתברך

הדוגמה הכי חשובה היא ההתחלה – ארבעת הערכים הראשונים שלו הם אמת-הכנסת אורחים-אהבה-אמונה. לפי סדר האלף-בית ההתחלה היא אהבה, ולפי התוכן הייתי חושב שהוא יתחיל עם אמונה, אבל הוא מתחיל עם אמת. רבי נחמן כותב את ספר המדות תוך כדי הלימוד שלו, אבל לפי איך שהוא מסדר רואים שהעיקר אצלו הוא אמת – היא ה"בתר רישא גופא אזיל" ו"הכל הולך אחר הפתיחה". האמת היא ההתחלה – אם אין לך את נקודת האמת שלך אתה לא יכול להתחיל לעבוד את ה' יתברך. שלשת הערכים הבאים הם מאפיינים מובהקים של אברהם אבינו – הכנסת אורחים, בה הוא הצטיין<sup>כב</sup>, מדתו הפנימית, אהבה ("אברהם אהבי"<sup>כג</sup>), והאמונה שלו (בהיותו "ראש כל המאמינים"<sup>כד</sup>, "והאמן בהוי"<sup>כה</sup>). המדה הבאה היא כבר 'אכילה', ששייכת ליצחק<sup>כז</sup>.

אפשר להקשות ולומר שאמת שייכת ליעקב, "תתן אמת ליעקב"<sup>כח</sup>. אבל למדנו באריכות שלכל אחד יש את האמת שלו, ויהודי הוא מי שהולך על האמת שלו, עד כדי מסירות נפש. הראשון שהלך על האמת שלו, עד כדי מסירות נפש, הוא אברהם אבינו. האמת שלו היא באמת אחרי שחקר ודרש והכיר את בוראו בגיל שלש<sup>כט</sup>,

עד שנגלה עליו ה' ואמר "אני בעל הבירה"<sup>כט</sup>. ההכרה שלו את ה' עדיין לא נקראת אמונה. מתי כתוב עליו "והאמן בהוי" ויחשבה לו צדקה"? הרבה יותר מאוחר, אחרי מלחמת המלכים. אבל מאז שהוא ילד יש לו אמת, יש לו נקודת אמת. לכן הוא גם לא יקבל את בעל הבירה לפני שיכיר אותו – בן שלש הוא הכיר את בוראו, לא האמין בבוראו. קודם כל הוא מכיר, והכרה היא דעת<sup>ל</sup>. כתוב בחסידות<sup>לא</sup> שהכרה אמתית היא כאילו רואה, וממילא ההתפעלות של הכרה אמתית היא התפעלות של ראייה ממש. על החוויה הזו כתוב שה' נגלה עליו ואמר "אני בעל הבירה". זו ראשית דרכו של אברהם אבינו – האמת שלו. אחר כך הוא מקיים במסירות נפש מצוה גדולה, הכנסת אורחים, שמבטאת את החסד שלו. מתוך החסד הוא מגיע לאהבה. כתוב בתניא<sup>לב</sup>, וגם בכל הספרים<sup>לג</sup>, שהאהבה היא הפנימיות של החסד, הכח-המניע שלו. לכן האהבה באה (בסדר של ספר המדות) דווקא אחרי הכנסת אורחים. מתוך נקודת האמת, על ידי החסד והאהבה, הוא מגיע לאמונה שלמה. לכן הוא כותב<sup>לד</sup> שבלי אמת אי אפשר להגיע לאמונה שלמה. אמונה היא לגמרי למעלה מהשכל, סותרת את השכל – הוא מתחיל מהכרה ובסוף מגיע לאמונה פשוטה. אם כן, התהליך של אמת-הכנסת אורחים-אהבה-אמונה – כולו אברהם אבינו.

נחזור: הכל כלול בתוך המלה "הגדול", שהוא "האדם הגדול בענקים". כשעוזא מזכיר את "האלהים הגדול" הוא מחזיר עטרה ליושנה – מחזיר את העטרה של אברהם ("הגדול"),

כט בראשית רבה לט, א.

ל תו"א משפטים עה, ג; לקו"ת ואתחנן ב, א (ובכ"מ). סוד ה' ליראיו שי"ח פ"ג; מלכות ישראל ח"א מאמר "ארץ ישראל השלמה" הערה כא; חסדי דוד הנאמנים ח"ט עמ' 263. ועוד. וראה שיעור ש"פ וארא תשפ"ה.

לא לקו"ת ואתחנן ד, א. ובריבוי מקומות.  
לב פל"ב ופמ"ה (על היחס בין רחמים לאהבה); אגה"ק טו.  
לג ראה קהלת יעקב ערך 'אור'; פרי הארץ מכתב יב; קדושת לוי על אבות ד"ה 'ונבאר מאמר שאמרו' וקדושה שניה על פורים ד"ה 'ואמנם אם אינו מאיר'.  
לד לקוטי הלכות חו"מ הלכות דינים ה"ג.

כב ראה תו"א ותו"ח ר"פ תולדות; לקו"ש חט"ו פרשת תולדות שיחה א (ע"פ המפורש בחז"ל בכ"מ).

כג ישעיה מא, ח.

כד שמות רבה כג, ה (ע"פ שה"ש ד, ח).

כה בראשית טו, ו.

כו ראה שם כז, לג ("ואכל מכל").

כז מיכה ז, כ.

כח נדרים לב, א.

שכר ועונש לפי הזכות של האדם שייכים למדת הדין, מדתו של יצחק. דווקא ליצחק נאמר לעתיד לבוא "כי אתה אבינו"<sup>לד</sup> (אב הוא גם לשון רצון וגעגועים – נאמר ליצחק 'לך חיכינו', המשיח הוא מימוש חלום הדורות שלנו<sup>לח</sup>). דווקא יצחק, "הגבור", פועל אצל ה' שיפטיק להיות "גבור הכובש את יצרו", "גוים מקרקרין בהיכלו והוא שותק", אלא יגלה את ה'"טוב מאד' זה יצר הרע"<sup>לט</sup> בגבורה כנגד שונאי ישראל, ויביא כבר את קץ הגאולה (יצחק אותיות **קץ חי**). מנקודת יצחק שבנו עלינו לזעוק – באמת! (ולא מפני הציווי)<sup>מ</sup> – "עד מתי?!" ו"משיח נאו!". האמונה בתורה שייכת, כמובן, ל"יעקב איש תם ישב האהלים"<sup>מא</sup>, עמוד התורה, המכריז "משה אמת ותורתו אמת" (שהרי "משה מלגאו, יעקב מלבר"<sup>מב</sup>).

### השקל שלשת העיקרים

נקח את הענין הזה למשהו אקטואלי: הרבי אומר שהדבר האחרון שנשאר לנו לעשות כדי להביא את הגאולה לעם ישראל הוא "קבלת פני משיח"<sup>מג</sup>. אם היו שואלים אותי, הייתי חייב לומר את האמת שלי – ודווקא ככה להיות נאמן לרבי, "משה אמת ותורתו אמת" – שלעניות דעתי כל שליח חב"ד, וכל יהודי שרוצה להיות שליח של הקב"ה, לא משנה באיזו גישה, צריך בעיקר לצעוק את המשפט

לד ישעיה סג, טז. שבת פט, ב.

לח כידוע, יצחק הוא שרשו של יוסף (ראה השמטות הזהר ח"א רנב, ב), בעל החלומות.

לט בראשית רבה ט, ז.

מ כפי שבכה הרבי בשיחה הידועה – כ"ח ניסן תנש"א.

מא בראשית כה, כז.

מב ע"פ תקו"ז יג (כט, א).

מג ראה שיחת ש"פ חיי שרה תשנ"ב. ובכ"מ.

שכוללת גם את יצחק ("הגבור") ואת יעקב ("והנורא").

### שלשת עיקרי אמונה ושלשת האבות

שוב, מהי נקודת האמת של אברהם אבינו? מה הסיפור שלו? נקודת האמת שלו היא מסירות נפש לפרסם את אלקותו יתברך בעולם. באידיש אומרים לפרסם 'ס'איז דא א גאט אויף דער וועלט', לפרסם שיש אלקים בעולם. גם מי שלא יודע אידיש – לפחות את המשפט הזה כדאי להכיר. זו התמצית של אברהם אבינו במלה אחת. ממילא, כולנו הבנים של אברהם אבינו וצריך ללכת בדרכו וללמוד ממנו. זו גם ירושה אצלנו, וצריך מאד-מאד להתעצם אתה. לפני כן כתוב בסוגיא שרב גידל פרש את "הגדול" של עזרא – "שגדלו בשם המפורש". נסביר שלאברהם אבינו הכי חשוב ששמו של ה' יהיה מפורש – מפורסם ומוכר – בעולם<sup>לה</sup>.

אצל בעל העיקרים – ועוד<sup>לו</sup> – כל עיקרי האמונה נכללים בשלשה: האמונה בה', האמונה בתורה והאמונה בשכר ועונש, שכוללת גם את האמונה במשיח (ושאר היעודים העתידיים). האמת של אברהם אבינו היא העיקר הראשון, שברור שהוא גם הכי יסודי וכולל. לפי זה, מתאים לחבר את שני העיקרים הנוספים לשני האבות שממשיכים את אברהם ונכללים בו:

לה לפי זה אפשר להקביל את תארי שם הוי' ב"ה – שם המפורש, שם העצם ושם המיוחד – כנגד אברהם (כבפנים), יצחק (מדת יצחק, הגבורה, מזוהה עם העצם, לשון עצמה, שעל כן מכל הספירות היא היחידה שמשמשת ככינוי לה' עצמו) ויעקב (המכוון כנגד 'מיוחד' בהקבלת אחד-יחיד-ומיוחד לאבות, כנודע), ודוק. לו ראה אוהב משפט (לרשב"ץ דוראן) פרק ח; תורת העולה ח"א פט"ז.

הפרקים שמדברים על המשיח – ואת כל ספרו – ביעוד של ידיעת ה' ועבודת ה' על ידי כל באי עולם.

## שקיעת הדתות וצמיחת הטכנולוגיה

אם אני מנסה, לעניות דעתי, להסביר למה בתוך שיווי המשקל של שלשת 'אבות האמונה' הרבי כל כך הדגיש את המשיח, נראה לי שהרבי התאמץ במיוחד לבטל את הקליפה שלדעתו מעכבת את הגאולה – קליפת הנצרות<sup>מ</sup>, שהנחילה לעולם תודעה מסולפת של האמונה במשיח. בסופו של דבר יתגלה שגם זה היה חלק מהכנת הדרך למשיח, כמו שהרמב"ם כותב<sup>מ</sup>, אבל אחרי ש"קליפה קדמה לפרי"<sup>מ</sup> היא חונקת וחוסמת את התגלות המשיח האמתי וצריך לשבור אותה – צריך להחליף את הדמות המסולפת של המשיח שהנצרות 'מוכרת', משיח־שקר, עם כל הרגש כלפיו<sup>מ</sup>, בדמות של משיח צדקנו, הגואל האמתי של העולם.

אבל, בהחלט אפשר לומר שהרבי כבר "עשה

של אברהם אבינו, 'יש אלקים בעולם'. בתודעה של העולם, נראה שפחות חסר משיח, ויותר חסר לדעת, להרגיש, אלקים בעולם (עם כל הדגש על תודעת השגחה פרטית, ענין עיקרי של תהא שנת השגחה פרטית, כפי שמדובר מתחלת השנה<sup>מ</sup>).

איך אני יכול להגיד משהו שעלול להשמע באזני מאן דהו כשונה מדברי הרבי שלי, שהוא הנשיא של כל הדור? "מתוך שיודעים שהוא אמתי... לא כזבו בו" – אני בטוח שכאשר אני נאמן לאמת שלי אני מתחבר לנקודת האמת של הרבי, מגלה את נשיאת ההפכים שבה, וככה בעצם משלים אותה. אחרי שאני אומר את נקודת האמת שלי, אני צריך להתבונן איך באמת היא משלימה את מה שהרבי אומר ונותנת לו עוד תוקף.

קודם כל, ברגע שהבנו שגם העיקר של משיח, וגם העיקר של תורה – שהרבי הדגיש מאד כשדבר על "שלמות

התורה" – נכללים בעיקר של האמונה בה', גם יצחק וגם יעקב נכללים באברהם, אנחנו יכולים להסתכל גם על צעקת "עד מתי?" ועל קבלת פני משיח מתוך העיניים של אברהם אבינו. העיקר הוא קבלת פני משיח, צריך לחיות עם משיח, אבל מה המשיח עושה? מה המשיח מגלה לעולם? שיש הקב"ה! למדנו הרבה פעמים<sup>מ</sup> שבסופו של דבר הדמות של המשיח הכי חוזרת לדמות של אברהם אבינו, שמפרסם אלקות בכל העולם, כמו שהרמב"ם חותם את

## צריך להחליף

את הדמות  
המסולפת של  
המשיח שהנצרות  
'מוכרת', משיח־  
שקר, עם כל  
הרגש כלפיו,  
בדמות של משיח  
צדקנו, הגואל  
האמתי של  
העולם

מו' ובכך יש דמיון גם לרבי נחמן מברסלב, שפעל לברר את קליפת הנצרות ולעמוד כנגדה, ואכמ"ל.

מז הלכות מלכים פ"א ה"ד.

מח ספר הליקוטים ויצא פל"ו; לקו"ת בראשית. ובכ"מ. ראה וממנה ישע מאמר "קליפה קדמה לפרי"; קומי אורי מאמר "הזמן לפצח את האגוז".

מט כפי שהסברנו בעבר (ראה 'עולמות' מאמר 'פולחן התמוז ותרבות הדכאון', עמ' 146 ואילך), שרש קליפת הנצרות בתנ"ך הוא בפולחן התמוז, דמות אלילית של עלם־חמודות שמת מות טראגי בדמי ימיו, עם כל הרגש שהוא מעורר. אצל רבי נחמן מברסלב, שנפטר בדמי ימיו ו'מצייר' משיח כילד־פלא (במגלת סתרים שלו – נדפסה בהוצאה מדעית ע"י צבי מרק, הוצאת אונ' בר אילן), קל להבין את הנסיון להחליף את הדמות המשיחית שבקליפה. אך כיצד יכול המשיח שמצייר הרבי – משיח זקן, שחי ופועל – את הדמות השקדית. צריך לומר שהמשיח, "צמח שמו ומתחתיו יצמח" (זכריה ו, יב), הוא דמות שממחישה כיצד מתוך משבר אישי קשה ניתן לחזור ולצמוח. כתחית המתים ממש – והצמיחה הזו היא חזרה אל הנעורים. בעומק, במקום המשך של הטרגדיה, שמעורר רגש אבל גורם בפנימיות ליאוש מתיקון האדם והעולם, יש כאן תיקון שלה – צמיחה פוסט טראומטית, שמגלה את המשמעות דווקא מתוך המשבר, ומעוררת תקוה לתיקון וגאולה (והנושא מתקשר לכל סוגית השבירה והצמיחה שבעקבותיה שנלמדה לאחרונה, ובע"ה תפרסם בגליונות הקרובים).

מד החל משיעורי ר"ה ושבתי שובה – נדפסו בגליון סוכות־שמח"ת – השתא.

מה ראה גם שיעור כ"ו כסלו תשע"ז.

## במלים פשוטות,

כשם שמוסד  
המלכות והעבדות  
עברו מן העולם,  
כך גם הממסד  
הדתי נכנע  
לגמרי בפני  
קדמת המדע  
והטכנולוגיה וכעת  
להם "כורעים  
ומשתחווים כל  
יושבי תבל"

בתודעה הזו<sup>71</sup>. כעת זקוקים שוב למשיח בדמותו של אברהם אבינו, שלא כורע ולא משתחוה בפני האלילים של דורו (ושובר את פסלי אביו<sup>72</sup>) – שמכריז שיש ה' בעולם (וכך רותם את כל כוחות הקדמה לעבודת ה', כפי שמלמד הרב<sup>73</sup>).

### שלוש הכרזות בתפלה

נמחיש את שיווי המשקל העדין בין שלשת העיקרים, 'אבות האמונה', בהצעה מקורית:

כדי לקיים את הוראת הרבי על קבלת פני משיח צדקנו יש שצועקים בסוף התפלה "יחי אדוננו" ויש שאומרים "דוד מלך ישראל חי וקים"<sup>74</sup>. אבל מתי כדאי לצעוק שיש אלקים בארץ? לפני שאתה מתחיל להתפלל. למי אתה מתפלל בכלל? קודם צריך לדעת ולהאמין חזק שיש אלקים ואז אפשר להתפלל. העולם חסר את ההכרה הזו, עולם של היפך האמונה בה', עולם של מדע. מתי מתאים להכריז על האמונה בתורה? במקום בו קוראים בתורה בימי הקריאה, לפני שאומרים "אשרי" – אחרי שמסיימים את עיקר התפלה, ומתחילים לפנות "מבית הכנסת לבית המדרש"<sup>75</sup> – אז מתאים להכריז "משה אמת ותורתו אמת". זו ההכרזה השנייה, אחרי ההכרזה ש'יש אלקים'. כלומר, כשיהודי רוצה להכריז את האמונה שלו, הוא צריך להכריז גם שהוא מאמין בה', גם שהוא מאמין בתורה וגם גאולה ומשיח,

ההצליח", ניצח את המלחמה הזו מתוך "מלחמות ה'" של המשיח, וקליפת הנצרות כבר נשברה מאד. למרות שיש עדיין מיליארד אנשים שמצהירים על עצמם כנוצרים, הכח של הנצרות נחלש מאד (ובפרט נחלש הכח של הקתוליות, עיקר אמונת השילוש, ולכן רבים היום פוסקים – בניגוד לפשט הרמב"ם<sup>76</sup> – שאין לנצרות דין עבודה זרה<sup>77</sup>, ורבים מהנוצרים חוזרים אל התנ"ך, נוטים לאהבת ישראל וקרובים לשוב להשליך את אליליהם ולשוב לאמונה באמת). אותו האיש כבר מת<sup>78</sup>, נגמה, פחות צריך להשקיע בלסתור אותו.

הקליפה העיקרית שנשארה בעולם היא החזרה לחכמת יון, חכמת הטבע, שמתארת טבע חסר-אלקים וכופרת בנסים של שידוד מערכות הטבע (לכן עיקר החג של משיח – שהבעל שם טוב והרבי חבבו ביותר – הוא חנוכה, החג של בית **חשמונאי**, אותיות **משיח נאור**<sup>79</sup>). במלים פשוטות, כשם שמוסד המלכות והעבדות עברו מן העולם (כפי שהוזכר בחלקו הראשון של השיעור), כך גם הממסד הדתי נכנע לגמרי בפני קדמת המדע והטכנולוגיה וכעת להם "כורעים ומשתחווים כל יושבי תבל" (בלי לקרוא לכך דת, אבל מתוך התקבעות השכל וגם הרגש

71 ראה פיה"מ ע"ד פ"א מ"ג ופ"ט מ"ד.

72 נא ראה לדוגמה שו"ת מלומדי מלחמה (הרב נחום אליעזר רבינוביץ) סי' מג (בשם מהר"ץ חיות). ועיין במאמר 'האם הנוצרים בימינו עובדי עבודה זרה הם?' (נדפס בתחומין כ"ב תשס"ב 67-68 ומופיע באתר 'דעת') ובנסמן בו.

73 נב ניטשה וחבריו הכריזו ש'אלקים מת' – עפ"ל – אך האמת (שנתגלתה מאה שנה אחריהם) היא שאלקים חי אבל אותו האיש כבר מת.

74 נג אמונה ומוזעזות מאמר "האמונה במעגל השנה" הערה עה. וראה גם בשיעור הנ"ל הערה מה.

75 נד וראה גם איחוד התורה והמדע פרק 1.

76 נה בראשית רבה לח, יג.

77 נו ראה שיחות ש"פ מקץ וש"פ משפטים תשכ"ו; ד' חשון וכ"ח אדר תשל"ז.

78 נז ר"ה כה, א. וראה שיעור כ"ג אדר תש"ע (ובפשוטות מקור הכרזת "יחי" הוא 'יחי אדני המלך דוד לעלם' – מלכים א, א, לא – וראה גם שיחות תולדות תשנ"ב סי"ג וב' ניסן תשמ"ב הערה 44).

79 נח סיום ברכות ומו"ק.

**המקום להכריז**  
 שיש ה' בעולם,  
 הוא בהתחלה,  
 עוד לפני שאתה  
 מתחיל. המקום  
 להכריז "משה  
 אמת ותורתו  
 אמת" הוא במקום  
 של קריאת  
 התורה. המקום  
 להכריז "יחי" או  
 "דוד מלך ישראל  
 חי וקים" הוא  
 בסוף

הוא מאמין במשיח שיבוא תיכף ומיד ממש. שוב, אם רוצים לקשר את הכל לסדר התפלה, המקום להכריז שיש ה' בעולם הוא בהתחלה, עוד לפני שאתה מתחיל. המקום להכריז "משה אמת ותורתו אמת" הוא במקום של קריאת התורה.

הוא מאמין במשיח שיבוא תיכף ומיד ממש. שוב, אם רוצים לקשר את הכל לסדר התפלה, המקום להכריז שיש ה' בעולם הוא בהתחלה, עוד לפני שאתה מתחיל. המקום להכריז "משה אמת ותורתו אמת" הוא במקום של קריאת התורה. המקום להכריז "יחי" או "דוד מלך ישראל חי וקים" הוא בסוף.

הוא מאמין במשיח שיבוא תיכף ומיד ממש. שוב, אם רוצים לקשר את הכל לסדר התפלה, המקום להכריז שיש ה' בעולם הוא בהתחלה, עוד לפני שאתה מתחיל. המקום להכריז "משה אמת ותורתו אמת" הוא במקום של קריאת התורה. המקום להכריז "יחי" או "דוד מלך ישראל חי וקים" הוא בסוף.

גם הניגון של שלש ההכרזות הוא שונה: ההכרזה הראשונה היא

פשוט הכרזה, צעקה — 'ס'איז דא א גאט אויף דער וועלט!'. "משה אמת ותורתו אמת" כדאי לומר בטעמי המקרא (אפשר בזקף קטן וסוף פסוק: "מִשֶׁה אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת"). כתוב<sup>נט</sup> שמישיח בא לדרוש טעמי תורה. הקריאה בטעמים

נט ראה רש"י על שה"ש א, ב; לקו"ת צו יז, א ואילך. ובכ"מ.

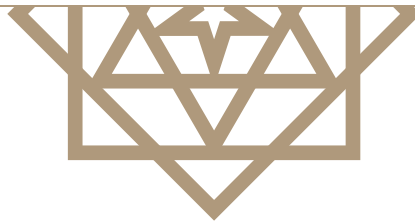
ס דברים לא, יט.

סא המלים האחרונות שנשמעו מהרבי אחרי האירוע בד"ך אד"ר תשנ"ב.

סב ישעיה לה, י; נא, יא.

סג שיחת כי תצא י"ד אלול תשמ"ח. וראה לשון אדה"ז בתניא פכ"ו ("לטהר לבו מכל עצב").

סד כלומר, גילוי האמונה הוא גופא על ידי הפצת התורה לכל באי עולם, כמבואר באריכות בספר המהפכה הרביעית.



## ביאורי תפלה

מהבריאה לאצילות

# אתה קדוש

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וְקְדוּשֵׁים בְּכָל יוֹם  
יְהַלְלוּךָ סְלָה. כִּי אֵל מְלֹךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אַתָּה  
בְּרוּךְ אַתָּה הוֹי הָאֵל הַקָּדוֹשׁ.

### שלוש ברכות כנגד שלשת האבות

ידוע ששלוש הברכות הראשונות בתפלת עמידה הן כנגד שלשת האבות, אברהם יצחק ויעקב<sup>א</sup>:

ברכת "מגן אברהם" כנגד אברהם אבינו, אשר הובטח "בך חותמין"<sup>ב</sup>. אמנם שלשת האבות מוזכרים בברכה זו, "אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב", אך כולם כלולים באברהם (ורמזים באותיות **אב** של **אברהם**, **א** הוא אברהם, "אחד היה אברהם"<sup>ג</sup>, ו**ב** היינו יעקב ויצחק).

ברכת "אתה גבור... מחיה המתים" כנגד יצחק, במדת הגבורה, אשר בשעת העקדה פרח נשמתו וחזרה<sup>ד</sup>. "מוזכירין גבורות גשמים בתחית המתים"<sup>ה</sup>, "מתוך ששקולה כתחיית המתים

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב י' סיון תש"פ.

א לפי פרקי דר"א פל"א ופל"ה. רוקח סי' שכב. פירוש התפלות לר"י בר יקר. שו"ת הרשב"א ח"ה סי' קטו. אבודרהם, תפלת שמונה עשרה. צחור המור פרשת ואתחנן.

ב פסחים קיז, ב.

ג יחזקאל לג, כד.

ד פרקי דר"א פל"א: "באותה שעה פתח ואמר ברוך אתה ה' מחיה המתים".

ה ברכות פ"ה מ"ב.

לפיכך קבעוה בתחיית המתים<sup>ו</sup>, ו"בימות החמה... מזכירים טל, על שם שיחיו המתים בטל"<sup>ז</sup>, והרמז **תחית המתים** ועוד **יצחק** = 1521 = **טל** (הו' אחד) ברבוע.

ברכת "אתה קדוש" כנגד יעקב אבינו, "והקדישו את קדוש יעקב"<sup>ח</sup>. יעקב הוא השלישי והמשולש<sup>ט</sup>, "הבחיר שבאבות" הכולל את כולם (כמו בית המקדש – שייך ל"אתה קדוש" – השלישי והמשולש, "בית אלהי יעקב"<sup>י</sup>). החתימה "האל הקדוש" שייכת במיוחד ליעקב, "קראו הקב"ה ליעקב אל שנאמר ויקרא לו אל אלהי ישראל"<sup>יא</sup>.

### שלושה קשרים

"אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וְקְדוּשֵׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סְלָה" – מכוונים כנגד ה', התורה וישראל ("שלושה קשרים מתקשרים זה בזה"<sup>יב</sup>, "כולא חד"<sup>יג</sup>). "אתה קדוש" – הקב"ה. "ושמך קדוש" – התורה<sup>יד</sup>, "אורייתא שמא דקדושא בריך הוא"<sup>טו</sup>. "וקדושים בכל יום יהללוך סלה"

א ברכות לג, א.

ב אבודרהם. וראה ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב "שאין המתים חיים אלא בטללים".

ג ישעיה כט, כג. ובפרקי דר"א פל"ה "ויצא יעקב מבאר שבע וגו' והאל הקדוש נקדש בצדקה וענו העליונים אמרו ברוך אתה ה' האל הקדוש". ובמגילה יז, ב "מה ראו לומר בינה אחר קדושה? שנאמר והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו וסמיך ליה וידעו תועי רוח בינה".

ד רש"י דברים לב, ט "יעקב חבל נחלתו, והוא השלישי באבות, המשולש בשלש זכיות, זכות אבי אביו וזכות אביו וזכותו, הרי שלשה, כתבל הזה שהוא עשוי בשלשה גדילים".

ה לפי בראשית רבה עג, א.

ו ישעיה ב, ג. ופסחים פח, א "יעקב קראו בית".

ז מגילה יח, א.

ח זהר ח"ג עג, א.

ט בספיה"ק ע"פ זהר הנ"ל. ראה תניא פ"ד.

י שפת אמת פ' אמור תרנ"א.

יא זהר ח"ב צ, ב.

פירש האריז"ל<sup>כז</sup> לשם ה' (כמו "תשובה – תשוב ה"כח, וכמו "דעהו" – דע־יחד ה' ב־כט), ומבאר<sup>ל</sup> כי לאות ה' יש שלשה מילויים – **הי הא ה** העולים יחד **אל**, סוד "האל הקדוש".

ויש לומר ששלשה מילויים אלו הם כנגד ה', התורה וישראל: **הי**, כנגד החכמה, "הוי' בחכמה" ("אחד האמת" שורה בחכמה דוקא); **הא** במילוי **א** כנגד התורה, "אאלפך חכמה"; **הה** כנגד ישראל (ה' עילאה ו־ה' תתאה היינו סוד "מערת המכפלה"<sup>לא</sup>, מקום מנוחת אבות האומה, וכל האבות נקראו "ישראל"<sup>לב</sup>), ראשי תבות האל הקדוש.

## רמזים

חתימות שלש הברכות **מגן אברהם**, **מחיה המתים**, **האל הקדוש** = 6 פעמים 225, ממוצע כל תבה, **יה** ברבוע (סוד ג' ראשונות, "הנסתרת", אותיות **יה** בשם הוי').

**מגן מחיה האל** = 6 פעמים **לב**.

**אברהם המתים הקדוש** = 6 פעמים **טפטיה** (שם המחשבה בלב) = 6 פעמים **לב** עם הכולל. ראשי התבות **מא מה הה** = 96 = 6 פעמים 16, ממוצע כל אות. השאר = 6 פעמים (צירופים)

**הדר**, מלך התיקון הכולל את שלשת האבות. ראש־תוך־סוף התבות, **מהש**, השם החמשי מע"ב שמותיו יתברך, אותיות **משה** (ואבן השהם, אבנו של יוסף).

**ברוך אתה הוי' מגן אברהם ברוך אתה הוי' מחיה המתים ברוך אתה הוי' האל הקדוש** = 3330 = 15 פעמים 222, ממוצע כל תבה = **ברך**, שרש כל ברכה (6 פעמים 37, **יחידה-הבל**).

– "אלו ישראל שנאמר 'קדושים תהיו'"<sup>ל</sup>, ובפרט נשמות הצדיקים בגן עדן<sup>ח</sup>.

והם כנגד שלשת האבות (הכוללים ביעקב כנ"ל):

"אֶתָּה קְדוֹשׁ", הקב"ה – כנגד אברהם, "אתה כהן לעולם"<sup>ט</sup>, וכל ענינו של אברהם לפרסם אלקותו יתברך בעולם.

"וְשִׁמְךָ קְדוֹשׁ", התורה – כנגד יצחק, "תורה מפי הגבורה" (וכן בשלשת הרגלים, חג השבועות "זמן מתן תורתנו" הוא כנגד יצחק אבינו<sup>ז</sup>). בלימוד ועסק התורה יש תחית המתים, "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה"<sup>כא</sup>, ותחית המתים היא על ידי "טל תורה"<sup>כב</sup>, סוד הזכרת הטל בברכה זו, "כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו"<sup>כג</sup>. וכן "אין מוסרים רזי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו"<sup>כד</sup>, היינו "טל תורה" המגיע מלמעלה למי ש'ממית את עצמו' בדאגה קיומית פנימית. כל זה שייך ליצחק אבינו שהמית עצמו על גבי המזבח.

"אֶתָּה קְדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קְדוֹשׁ וְקְדוּשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סְלָה", ישראל – כנגד יעקב עצמו כמובן.

## "האל הקדוש"

כל אלו רמוזים בחתימה "האל הקדוש": כנגד הקב"ה, כפשוטו; כנגד התורה, כמו שיתבאר; וכנגד ישראל שיש **אל** בשם, "ויקרא לו אל אלהי ישראל"<sup>כה</sup>.

לגבי התורה, מבואר כי "האל הקדוש" רומז לכוונת לימוד תורה לשמה<sup>כו</sup>, וענין "לשמה"

יז אבורהם. פרי עץ חיים שער תפלות ר"ה פ"ד "וקדושים בכל יום וכו' שהם י"ב שבטי יעקב כי כולם היו קדושים".

יח רבינו בחיי דברים לד, ה. תו"א פ' מקץ לב, ד.

יט תהלים קי, ד. נדרים לב, ב.

כ טור או"ח תיז. אבורהם סדר ראש חדש.

כא ברכות סג, ב.

כב כמבואר בתניא פל"ו. וראה לקו"ת פ' האזינו עד, ב ואילך על בחינת טל שבתורה.

כג תקוני זהר יב, א (וראה כתובות קיא, ב).

כד לפי חגיגה יג, א.

כה בראשית לג, כ.

כו ראה מגן אבות שמע"צ נו, א

כז פע"ח שער הנהגת הלימוד פ"א. "טל תורה" הוא אותיות **יוד הא ואו** (סוד "שראשי נמלא טל", תקו"ז יז, ב) וכאשר הם מתחברים ליה אחרונה תבוא תחיית המתים (קה"י ערך תורה ד"ה בתורה נכלל שם הוי').

כח תניא אגה"ת פ"ד.

כט מגלה עמוקות אופן קה.

ל ע"ח שער הכללים פ"ג.

לא תורה אור פ' חיי שרה טו, ג.

לב בראשית רבה סג, ג.



## מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

### סמים לצורך תיקון הנפש וחוויה רוחנית

יצא לי לאחרונה להתנסות בחומר פסיכודלי שנקרא איוואסקה והרגשתי שזה פעל עליי לטובה ופתח לי מקומות ועומקים בנפש שלא הייתי מסוגל להגיע אליהם בלי זה. מדובר במין משקה המופק מגדע של צמח מסויים והיה בשימוש במשך מאות שנים אצל שבטים ילידים בדרום אמריקה. השימוש בחומר מביא את האדם לחוויה רוחנית מרוממת מתוך תודעה עמוקה ומרגיעה המאפשרת לאדם להעמיק בטרואמות שעברו עליו בחיים, גם בדברים החבוים והמודחקים ביותר, לטפל בהם ובכך להבריא את הנפש ולהרגיעה.

אני מודע לכך ששימוש בסמים הינו דבר שלילי, אבל בחוויה שלי מדובר כאן בעניין שונה בתכלית, משהו בדומה לאמירת 'לחיים' חסידית, אבל באופן הרבה יותר עוצמתי.

אודה לחוות דעתו של הרב בנידון.

### מענה:

כל שימוש בסמים למיניהם המביא לטשטוש הממד המודע של הנפש, כביכול כדי לגלות 'סודות' ו'עומקים' של

את הנפש. רוגע נפשי בא רק על ידי לימוד חסידות לעומק והתבוננות בתוכן הלימוד – "כי בהם ימצא מרגוע לנפשו" כמבואר בהקדמת התניא קדישא.

יותר בעומק: כל ההנאה הגדולה (מאד) שהיתה מהפולחן לע"ז נסובה בדיוק סביב נקודה זו – טשטוש חושים כדי לראות ולחוות מחדש את מאורעות החיים במשקפיים שונות ולתת פרספקטיבה יותר מהנה על המציאות. היהדות היא רציונלית בעצם [כדברי הרמב"ם] וכל חוויה מיסטית [למעליותא] באה בדרך ממילא [מתוך דבקות כחות הנפש המודעים בה'], ללא שום הכנה של אילוץ חיצוני.

ההכנה היחידה התופסת מקום חשוב במסורת החסידית היא הנגינה, המסוגלת לגלות במודע השראה (השראה לשון שירה כנודע) מהעל-מודע ואף להעלותו לשדשו ששם [דהיינו שרש הנשמה שבה מקור ה'נבואה'-נביעה של הנפש האלקית], "ויהי כנגן המנגן גו". וכך המנהג אצל הרביים שקודם אמירת תורה

טרואמות מודחקות וכיוצא בזה על מנת 'לטפל בהם' – הינו היפך דרך התורה בכלל והחסידות בפרט. כל עבודה אמתית צריכה להיות "עבודה בכח עצמו" – היינו בכח השכל והרגש המודעים של האדם – אחרת, למרות שנדמה לו שכעת הוא מכיר את עצמו ואת מניעיו הנפשיים יותר לעומק, הרי שבאמת זהו מצג שוא של כח המדמה החיצוני ואף השקרי [כשמה ש'מתגלה' לו זה כלל לא הוא, אלא הצל-צלמות שלו], ה'מדלג' לגמרי על המסננת של "אתה חונן לאדם דעת" [הבקשה הראשונה והעיקרית בתפלות שלנו].

הדמיון להתוועדות חסידית הינו מצחיק ומצער. תפקידו של ה'לחיים' בהתוועדות חסידית [שאף בנוגע לכך דרש הרבי משנה זהירות ב'תקנת המשקה'] הוא כדי להשתחרר ממסכים חיצוניים המכסים על הנקודה הפנימית של הנשמה, כדי שזו תוכל להופיע כפי שהיא באמת – אמונה בטרתה – ולא כדי לחוות חוויות מהעבר, לתקן וכיוצא בזה, ואף לא בכדי להרגיע



## הסיפור החסידי

### הרבי מליובאוויטש וויקטור פרנקל | "אל תתייאש!"

ידי ששמרו על גישה חיובית לחיים והתמסרו למען מטרה ותחושת שליחות שפיעמה בהם. לאחר המלחמה ד"ר פרנקל מצא את עצמו בודד במערכה עם רעיונותיו הייחודיים, כשמכל העברים היה מוקף בתלמידים נאמנים של פרויד, שהוקיעו אותו והדירו רגליהם מהרצאותיו. בחלוף השנים הלך הלחץ והתגבר, עד שהוא הגיע למצב של ייאוש רגשי בראותו את מפעל חייו יורד לטמיון. הוא החליט לוותר על הפצת רעיונותיו, לעקור לאוסטרליה ולהצטרף לאחותו ששרדה את השואה והתגוררה שם. באותה תקופה נכנסה לרבי ליחידות אשה ילידת וינה בשם מרגרט הייאס. בסיום הפגישה הרבי ביקש ממנה טובה, שכשתחזור לוינה תמלא

לאורך שנות לימודי הפסיכיאטריה שלו, היה פרנקל עמית צעיר של זיגמונד פרויד ושל אלפרד אדלר. פרנקל נקט בגישה שונה והפוכה משלהם: במקום שאיפה להנאה או למעמד, טען הוא שהאדם מונע בעיקר על ידי "השאיפה למשמעות". הייחודיות של האדם היא ביכולת להתעלות מעל עצמו, כשהחלק הדומיננטי בנפש הוא החלק העליון שבה ולא החלק הנמוך. הרעיונות הללו התפתחו אצל פרנקל בהדרגה כבר לפני המלחמה, ובמהלך תקופת שהותו במחנות המוות הנאציים. הוא ראה כי אפילו בתוך הגיהנם והזוועה, הצליחו אסירים מסוימים לנצח את הרוע על נערך ע"י יהודה הס.

ובדיוק זאת באנו לשלול כאן. לסיכום: ללא דעת (התקשרות והתחברות המודע בה') כל רגש המופיע בנפש הוא סך הכל דמיונות שוא כמו שכותב אדה"ז בפ"ג בתניא. זוהי דרך הבעל שם טוב בכלל ובפרט דרך חסידות חב"ד ועל כן ביהדות אין שום הצדקה ללקיחת סמים לצורך פסיכולוגי או רוחני (רק לעתים לצורך ריפוי הגוף הסובל מיסורים שאין האדם מסוגל לחוות, היינו לשם הרדמה).

והיינו עלית המודע שבנפש להכלל בעל מודע [על דרך הנגינה כנ"ל] – הכל דרך המודע – המביאה לדבקות אמיתית [אליה ניתן להגיע רק על ידי טהרת וקדושת לבושי הנפש, על ידי תורה ומצוות ומעשים טובים, כמבואר בהקדמה לח"ב בתניא, ביחס לאהבה בתענוגים עיי"ש]. יש טוענים שבני הנביאים של ימי קדם השתמשו במעין סמים וכן מגדולי החסידות (ע"ד גת וכיוצא בזה), אך אין זה אמת,

חדשה ובפרט מאמר דא"ח, היו מנגנים יחד עם החסידים, כדי להתעלות מהשקיעה בגשמיות עוה"ז. ויש להוסיף בענין התפשטות הלבושים [החיצוניים של הנביא, ובעיקר לבושי המחשבה דבור מעשה החיצוניים] בעת קבלת הנבואה, שהכל הוא בבחי' התפשטות הגשמיות של הצדיק בעת דבקותו בה', המכונה 'שטות דקדושה' כמבואר בד"ה "באתי לגני" של הרבי הקודם אות ה', עיי"ש.

למלחמת־העולם השנייה, קיבל פרנקל אשרת הגירה לארה"ב. באותו זמן התגורר פרנקל עם הוריו הקשישים בווינה והדבר העמיד אותו בדילמה: האם להמלט – ולהסיר בכך את ההגנה שנתן להוריו הקשישים, מתוקף היותו הניורולוג הראשי בבית החולים היהודי של וינה, או שמא עליו להישאר – ולהעמיד את עצמו בסכנה חמורה? הוריו הניחו כמובן מאליו שיהגה, אך הוא לא ידע מה עליו לעשות ויחל לסימן משמים. באחד הימים כששב לביתו, פגש פרנקל את אביו אוcho בשבר אבן שנלקח מארון הקודש שבבית הכנסת המחולל. מה זה? הוא שאל. בתגובה ענה אביו שזהו חלק מלוחות הברית שקישטו את ארון הקודש – אות המסמנת אחת מעשרת הדברות. איזו דברה? הוא שאל, ואביו ענה: "כבד את אביך ואת אמך, למען יארכיך ימיוך על האדמה..." הסימן היה ברור וויקטור פרנקל זנח את רעיון ההגירה.

בעקבות כך הוא איבד את משפחתו ואת כתב היד הראשון של ספרו והדבר אף הוביל לכך שבילה שלוש שנים במחנות הריכוז – אך גם כל הצמיחה שבעקבות הטראומה, והטוב ששיטתו הביאה לעולם, הושפעו מאותו רגע. הגילוי השני:

בכיס מעילו, שנאלץ לוותר עליו כשהגיע למחנה, היה כתב היד הכמעט מוכן של ספרו הראשון – "הרופא והנפש". לימים הוא סיפר, שבאותו יום בו נלקח ממנו כתב היד, הוא מצא במעיל שקיבל במחנה דף קרוע מסידור תפילה, ועליו מילות "שמע ישראל". הוא ראה בכך סימן שעכשיו תורו לא רק לנסח רעיונות גבוהים אלא גם, ואולי בעיקר, לחיות לפיהם.

במקרים אלו מומחש עד כמה ה' משיגה על כל מעשינו ודואג לנו. ההשגחה הפרטית מתגלה בכל פרט בבריאה, אך במיוחד אצל הצדיק בעיני ה' – זה המצדיק את הרבים. הרבי, שמשגיח גם הוא על פרנקל ושיטתו, מקיים כאן "והלכת בדרכיו" – הוא משיג מרחוק, ומתערב בדיוק כשהמצב נראה חסר סיכוי. בעצם, זוהי משמעותו

שלחות עבורו: אנא מסרי דרישת־שלום ממני לד"ר פרנקל והעבירי לו את המסר הבא: שעליו להיות חזק ולהמשיך בעבודתו בנחישות נמורה. אסור לו לוותר, ויהי מה. אם ימשיך לפעול מתוך עצמה ומחויבות, הצלחתו מובטחת.

כשהגיעה לוינה וביררה בבית־הרפואה, שם שימש פרנקל כראש מחלקת נויורולוגיה, נאמר לה שהרפופסור נעדר כבר שבועיים. לאחר מאמצים היא הצליחה לברר את כתובת ביתו של ד"ר פרנקל ולהגיע אליו, שם ביקשה להיפגש עם הד"ר.

ד"ר פרנקל, שהיה באמצע כתיבת טיוטה למסמכי ההגירה שלו לאוסטרליה, היה נתון במצב רוח נרגז ולא גילה עניין רב באורחה. מרגרט ביצעה את השליחות ופנתה לד"ר פרנקל: "התבקשתי למסור לך דרישת שלום מאת הרב שניאורסאהן מברוקלין, ניויורק. הרב שניאורסאהן, הידוע בכינויו הרבי מליובאוויטש, שלח לך מסר כדלקמן: היה חזק! המשך בעבודתך בנחישות נמורה. אל תוותר. כסופו של דבר תצליחי".

ד"ר פרנקל החל לדמוע, וכעבור מספר רגעים הודה לאשה וסיפר לה שאכן חשב לנטוש את מאמציו להיאבק למען תורתו והפילוסופיה שלו, ולמעשה שקל לעזוב את וינה – אך עכשיו הוא ישקול את העניין מחדש. ואכן הוא שב לעבודתו כפסיכיאטר ומרצה.

שנים ספורות לאחר מכן, בשנת תשי"ט, תורגם לאנגלית ספרו של פרנקל "האדם מחפש משמעות". הוא הפך לרב־מכר שנמכר בעשרות מליוני עותקים, וקיבע את מעמדו של ד"ר פרנקל כאבי שיטת הלונותרפיה וכחלוץ כל שיטות הפסיכולוגיה החיובית של ימינו, ואת שיטתו כזרם לניימי ומרכזי בפסיכולוגיה.

[מתוך ראיון עם שליח חב"ד בווינה, שאימת את הסיפור עם בעלי המעשה] בנוסף לגילוי רוח הקודש של הרבי, סיפר ויקטור פרנקל על עוד שני גילויים של השגחה פרטית שכיוונו את חייו. הגילוי הראשון:

זמן קצר לפני שהצטרפה ארצות־הברית

העניינים במצב בריאות [פלוגי] מוכיח (אם זקוקים להוכחה בזה) גודל כח האמונה, ובפרט הקשורה ומתבטאת במעשה בפועל, פעילות צבורית, קיום המצות וכולי, לביסוס שלה הנפשית של האדם... למרות השיטה שאמונה ודת דורשים מן האדם קבלת עול – לרסן ולדכא האינסטינקטים והיצרים – שלכן אינה רצוי' ... התעניינתי במיוחד במאמרי ד"ר פרנקל (וינה) בזה, אבל לתמהוני כנראה לא נתפשטה ונתקבלה השיטה שלו כפי הדרוש".

במכתב השלישי מביא הרבי את הפורשים משיטת פרויד, ואת פרנקל במיוחד, כראיה לכך ששיטת פרויד איננה אמת מוחלטת כפי שחושב הנמען. "הדבר מעניין במיוחד שד"ר ויקטור פרנקל, פרופסור באוניברסיטת וינה, עושה את המטרה בחיים לאבן הפינה של שיטתו הפסיכואנליטית".

הנקודות אותן מדגיש הרבי – האמונה, המטרה, והביטוי המעשי של שניהם – מתבטאות היטב בשלושת רגעי ההשגחה שליוו את חייו של פרנקל. והנה, כשמתבוננים ברגעי ההשגחה הללו ובסדר התרחשותם, נחשף מבנה הנוגע לכל אחד מאיתנו במילוי שליחותו בעולם: הרגע הראשון, של כיבוד הורים, הוא בחינת הכנעה, "דרך ארץ שקדמה לתורה". אמנם כיבוד הורים הוא מצווה, אך הוא מהמצוות שהשכל האנושי מחייב. לא לחינם, דרך קיום המצווה נלמד דווקא מגוי כדמא בן נתינה.

השני, "שמע ישראל", הוא כנגד הבדלה – תורה ומצוות. כללות מצוות התורה היא במסירות נפש על קידוש ה' יתברך ב"שמע ישראל" (כמבואר בפרק כ"ה בתניא), וכן מצוות לשון צוותא, יחוד עם "ה' אחד".

הרגע השלישי, בשורת ההצלחה מהרבי, הוא המעבר מעבודת הבידורים של התורה והמצוות לעבודת היחודים. עבודה זו נעשית דווקא בדברי הרשות לשם שמים, בבחינת "בכל דרכיך דעהו". הזכרון שה' "הוא הנותן לך כח לעשות חיל", מכח הדרך-ארץ והתורה, הוא סוד ההצלחה.

העמוקה של המושג "משמעות" – אותו הציב פרנקל במרכז שיטתו. משמעות היא מסר מהעל מודע של האדם, מהחלק המחובר ישירות לה'. זוהי הסיבה, שבנוסף למשמעות הניח פרנקל את האמונה כיסוד העליון של הנפש.

כדי להבין את מידת החשיבות שהרבי ראה בשיטתו של פרנקל, נביא כאן שלושה מכתבים בהם מזכיר הרבי את הלוגותרפיה – ונעמיק בהם מעט:

במכתב אודות מטופל נפשי, מכנה הרבי את פרנקל "פרופסור אחד [ש]מצא עוז בנפשו" וכך הוא כותב: "ועוד להעיר בקשר לכתבו שהנ"ל נמצא בטפול אצל רופא העוסק בבריאות הנפש, אשר אף שאינו ברור כל כך לאיזה רופא מתכוון, [שכן] בעוונותינו הרבים, סוג מיוחד ישנו מהנ"ל [מהפסיכולוגים], [ש]מתחילים הטיפול מדיבור [שלילי] על ה' וכבוד שמים וכבוד אב ואם וכו' [היינו כמה היזק יש לאדם בעיסוק בנושאים אלו], ונאפילו אם יש חשיבות בערכים הנ"ל] צריך עיון ובירור גודל השכר ואפילו אם חשוב הוא, האם אינו יוצא בהפסדו במשך הימים. [אמנם] פשוט שכמה רופאים מהנ"ל שהועילו וריפאו בדרכים ישרים, ובפרט מעת שפרופסור אחד מצא עוז בנפשו להכריז ולהודיע אשר (היפך שיטת מייסד טיפול זה – הידוע [=פרויד]) האמונה בה, נטי' דתית בכלל המביא תוכן בחיים וכו' וכו' הרי זה מדרכים הכי יעילים לרפואה".

מעניין לראות, כי אחת הנקודות החשובות בחידושו של פרנקל, בעיני הרבי, היא "כבוד שמים וכבוד אב ואם". הדבר מתחבר במיוחד לכך, שההשגחה הפרטית כיוונה אותו ואת שיטתו דרך הדיבר החמישי – זה המחבר כבוד שמיים וכבוד אב ואם: במדרש מסופר כי הדברות הראשונות, עוררו תגובה חשדנית אצל האומות שאמרו כי "לכבוד עצמו הוא דורש". כשהגיע לכיבוד אב ואם, חזרו האומות והודו גם לדיברות הראשונות.

במכתב לנוירולוגית, אומר הרבי כי "מהלך



## אנכי והילדים

המדור לילדי ישראל

# אנפעת פילונריס

אנחנו יכולים לטפס מעולם העשייה שלנו, ולחוות את המציאות ששוררת בעולמות העליונים.

בקצור, שאלתם לאיזה עולם אנחנו שייכים? תלוי במשקפים שנוכחי על אפנו...

## אנפעת פילונריס

את ארבעת זוגות המשקפים הרכיבו בפרשה שלנו ארבעת השומרים – שומר חנם, שומר שכר, שואל ושוכר. נעשה חזרה קצרה: את האופנים החדשים שקנו לי בדייק לפני הנסיעה לנפש אני לא רוצה להשאיר בחננה. היו שם לאחרונה כמה גנבות. אני מעדיף להפקיד אותם אצל חברה ועומדות בפני ארבע אפשריות:

למסור אותם לשמירה אצל שמרניהו, החבר הנאמן והאחראי. הוא ודאי מוכן לעשות לי טובה וגם לא יסכים לקבל על כף תמורה. ממש יעלב אפלו אם רק אציע לו. שמרניהו הוא שומר חנם. למסור אותם לשמירה אצל שמואל.

היום נבקר בחנות המשקפים. מה פתאום? אז תקשיבו להסבר הבא...

בספרי הקבלה והחסידות מספר שכאשר ה' בורא את העולם הוא 'מוריד' אותו מלמעלה למטה בארבעה שלבים עקריים. כל שלב בירידה הוא נקרא 'עולם', כך שישנם ארבעה עולמות – עולם האצילות, עולם הבריאה, עולם היצירה ועולם העשייה.

לאיזה עולם אנחנו שייכים? בצורה הכי פשוטה העולם הגשמי שאנו מכירים הוא העולם הכי נמוך – עולם העשייה. אבל באמת אנו יכולים להיות גם בעולמות אחרים.

איך? הדבר תלוי בהסתכלות שלנו. אפשר לומר ש'עולם' הוא בעצם מה שקוראים היום 'השקפת עולם' – איך שאדם מסתכל על העולם בעיניו יותר רוחניות, כך הוא עולה לעולם גבוה יותר. ארבעת העולמות הרוחניים הם ארבעה זוגות משקפים שונים, השקפות עולם שונות, דרכם אנו מתבוננים, וכך לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"ה הרב שילה אופן.

חוש הומור לא רגיל. כל אחד והפקדון  
שלא צלח.

איך אנהג בפקדון? תלוי בסוג הקשר  
שיש לי עם ה'. ככל שאני זוכר כמה ה'  
גדול ומרגיש עד כמה הוא אוהב אותי  
— ארגיש שכל מה שקבלתי ממנו הוא  
מתנת חנם. לא ארצה שום כבוד או  
שקר לעצמי. למה שאבקש? לא מגיע  
לי כלום...

### לומר חנם — דפיות אצל ה'

מחשבה של איזה שומר ההרגשה  
הזו מזכירה לכם? נכון! של שומר חנם,  
מי שחובש לעיניו את משקפי עולם  
האצילות. בעולם האצילות מרגישים  
שכל העולם עדין אצלו, אצל ה' יתברך.  
"אין עוד מלבדו" לגמרי. כל חפץ  
בעולם, כל מה שקורה בו, כל תכונה,  
שיש בי — הכל אלקות. הכל בא ממנו,  
הכל שייך לו והכל קיים עבורו!

מי מאתנו לא אוהב תחושת 'ספוק'  
להיות מרצה מעצמו? כלנו אוהבים...  
אבל לפי הוראות השמוש של משקפי  
האצילות אין לכך שום מקום. למה  
שאתלהב מעצמי? באיזו זכות אשמין  
מנחת ממחמאה שקבלתי בשאני  
יודע שהכל בא מה'? איזו שטות היא  
להשתמש בעולם לצורך הפרטי שלי.  
אצל שומר חנם קוראים לתחושה  
המטעית הזו 'ישות' — להרגיש את  
עצמו מין 'יש' כזה, במקום את ה' —  
וזו כבר לא מחמאה...

גם הוא חבר טוב, וגם עליו אפשר  
לסמוך, אבל הוא לא כמו שמריהו. הוא  
ודאי ירצה על כך איזה שבר הגון. נראה  
לי שחמשה 'קלפים' נדירים יספיקו לו.  
אבל מה? שרק ישמר עליהם. לרוב?  
בשום אופן לא. שמואל הוא שומר שקר.  
שאוילי הוא חבר ששורף על רכיבה.  
הוא ודאי ישמח לקבל אופנים חדשים  
בהשאלה לשבוע הקרוב, ולשוטט עמם  
ברחבי השכונה. למה לו 'קלפים' אם  
יש לו אופנים 'לחריש' עליהם? שאוילי  
הוא שואל.

ששכר גם להוט על רכיבה, אבל  
בהשאלה הוא לא מוכן לקחת. איך  
הוא תמיד אומר לי: "לא צריך טובות".  
הוא מוכן לשלם לי, ואפילו בקלפי נדיר  
עולם, ובתנאי שהאופנים יהיו שלו.  
לא ממש לתמיד, אבל באותו השבוע  
הוא מחליט עליהם. שלם על כך, לא?  
יששכר הוא שומר.

### כשקצין למסר דין

ואיך קשורים השומרים השונים  
לארבעת העולמות? כל 'עולם' הוא  
בעצם דרך שונה של שמירה. העולם  
כלו הוא פקדון שה' מפקיד בדינו, אלא  
שאני יכול לבחור באיזו דרך לשמר עליו  
ואיזה שמוש לעשות בו. בשאני אומר  
'עולם' אני מתכוון גם לעולם הפרטי  
שלי. אני לדגמה קבלתי גוף בריא,  
ראש טוב וכשרון ציור. דודי הוא ממש  
גאון בחשבון, יוסי נגן מקצוען ולבני

זה שִׁבְרָא אוֹתִי, אֲבָל לֹא מְגִיעַ לִי גַם קִצְתָּ לְהַנּוֹת פֹּה? אֲנִי וְה' נִהְיָה יַחַד 'בְּשִׁתְּףִי'... נְכוּן, הַגּוֹף לֹא בְּאַמַּת שְׁלִי, אֶת הַתְּכוּנוֹת שְׁלִי לֹא אֲנִי הַמְצֵאתִי, אֲבָל אִם קִבַּלְתִּי אוֹתָם הֵם כְּרָגַע שְׁלִי. אֵל דְּאָגָה, בְּסוֹף הַחַיִּים, כְּשִׁיבּוֹא הַזְּמַן, אַחֲזִיר הַכֹּל לִה'...

## לֹאֲכֵר – כְּעֹקֵר דְּבִיאוֹת כְּפִלְעִים

אֶת עוֹלָם הַיְצִיָּה 'הוֹרִיד' ה' מְדַרְגָּה נוֹסֶפֶת. הָעוֹלָם הַתְּרַחֵק יוֹתֵר וְהַפָּךְ לְעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה. כְּעַת הַמְשַׁקְפִים כְּבָר מִמֶּשׁ בְּהִים, דְּרַכְּם כְּמַעַט לֹא שְׁמִים יָב שֵׁישׁ מִי שִׁבְרָא אֶת הָעוֹלָם. הַשׁוֹמֵר שְׁלֵנוּ כְּמַעַט שְׂכַח בְּכָל שֵׁישׁ מִפְּקִידָה, הוּא מְשַׁכְנֵעַ שֶׁהַחֶפֶץ כְּבָר שָׁלוּ לְגַמְרִי.

אִף אֶחָד לֹא רוֹצֵה לְבַזְּבוֹז סֶתֶם אֶת הַכֶּסֶף שָׁלוּ, אֲבָל מִי שֶׁלָּבַשׁ אֶת מִשְׁקַפִּי הָעֲשִׂיָּה הַעֲדִיף לְהִיּוֹת שׁוֹכֵחַ, לְשֵׁלֵם מִרְאֵשׁ מְכִיסוֹ וּבִלְבָד לְהַרְגִישׁ שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת, שֶׁהַחֶפֶץ כְּרָגַע שָׁלוּ! "אֵל תִּדְאָגוּ", הוּא אוֹמֵר, "אִם יִקְרָה מִשֶּׁהוּ לַחֶפֶץ – הַתְּשִׁלוּם עָלַי". הוּא מִמֶּשׁ לֹא מְרַגֵּשׁ שֶׁמִּישֶׁהוּ עֲשָׂה לוֹ טוֹבָה...

וְאִיזָה זוּג אֶתֶם בּוֹחֲרִים לְעַצְמְכֶם? הַמְּגִיד מִמְּעוֹדְרִיטֵשׁ הִיָּה רְגִיל לוֹמֵר "אַצִּילוֹת אִיזוֹ אוֹיֵךְ דָּא" – אַצִּילוֹת הִיא גַם כָּאן!

שֶׁבֶת שְׁלוֹם וּמְבָרְךָ!

5?

## לֹאֲכֵר – לֹאֲכֵר רִחְמִי

אֲבָל ה' לֹא מְשַׁאֵיר אֶת עוֹלָם הָאַצִּילוֹת אֶצְלוֹ. מִיָּד אַחַד כֶּךָ הוּא בּוֹרָא אוֹתוֹ. מִהִי 'בְּרִיאָה'? לְהַמְצִיא מִשֶּׁהוּ שְׁלֹא הִיָּה קִדְם – 'יֵשׁ מֵאִין'. מִי שֶׁחִבֵּשׁ אֶת מִשְׁקַפִּי עוֹלָם הַבְּרִיאָה רוֹאֶה אֶת הָעוֹלָם נִבְרָא בְּכָל רָגַע מִחֲדָשׁ. מִצַּד אֶחָד הָעוֹלָם כְּבָר לֹא אֶצֶל ה', אֲבָל מִצַּד שְׁנֵי הוּא עוֹד טְרִי-טְרִי מִהַתְּנוּר שָׁלוּ...

דְּרָךְ מִשְׁקַפִּי הַבְּרִיאָה כְּבָר מְרַגֵּשִׁים קִצְתָּ 'יֵשׁוֹת'. נִבְרָאתִי, אֲנִי קִים, וּמְגִיעָה לִי אִיזוֹ תַּחֲוֶשֶׁת סְפוּק. לֹא שְׁאֲנִי רוֹצֵה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּעוֹלָם לְהַנְאִתִּי. אֲנִי לֹא נוֹגֵעַ בְּפִקְדוֹן, רַק שׁוֹמֵר עָלָיו. הָעוֹלָם שְׁנִי לִה', לְמִפְּקִיד הָעֲלִיוֹן, אֲבָל בְּכָל זֹאת, נִבְחַרְתִּי לְהִיּוֹת הַשׁוֹמֵר, אִזּוֹ מְגִיעַ לִי מִשֶּׁהוּ, לֹא? יִסְפִּיק לִי גַם קִצְתָּ סְפוּק...

## לֹאֲכֵר – עַס דְּבִנְיָאוֹת אֶצְמִי

בְּעוֹלָם הַיְצִיָּה ה' לֹאֲכֵר אֶת הָעוֹלָם שֶׁכְּבָר נִבְרָא וְיֹצֵר אוֹתוֹ. יוֹצֵר בְּתַנְ"ךְ הוּא מִי שֶׁלּוֹקַח גּוֹשׁ חֲמָר וּמַעֲצָב מִמֶּנּוּ צוֹרֵה שֶׁל כְּלֵי חָרָס. הַיּוֹצֵר לֹא מְמַצִּיא אֶת הַחֲמָר 'יֵשׁ מֵאִין', אֲלָא רַק מְשַׁנֶּה לוֹ אֶת הַצּוֹרֵה כְּדֵי שְׁנוּכַל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֵלֵי לְפַעֲלָה כְּזוֹ קוֹרְאִים יְצִירָה 'יֵשׁ מִיֵּשׁ' – הַחֲמָר הוּא 'יֵשׁ' וְרַק עַצְבֹּתִי אוֹתוֹ לְהִיּוֹת 'יֵשׁ' שׁוֹנָה.

אִיךָ מְרַגֵּשׁ בַּעַל מִשְׁקַפִּים 'יְצִירָתִים'? שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּשִׁבִיל שְׁאֲשַׁתַּמֵּשׁ בּוֹ גַם לְצָרְכִים שְׁלִי. ה' הוּא

---

## פגשת את הנפש האלוקית?

העולם שלנו מוצף בתיאוריות פסיכולוגיות שונות ואף משונות. העולם המודרני, מאז פרויד, נותן משקל ועומק לנפש האדם, מבין שאי אפשר להתייחס אליה כפשוטה, מנסה לנתח אותה ולחקור את צפונותיה, וגם להציע מזור לכאביה, לבטיה וקשייה. הכבוד לממד הנפשי, ההכרה בחשיבותו וההשקעה בו הם חלק מיעודי הגאולה, אך אם לא מיישמים אותם נכון יש בהם גם סכנה. כשחופרים במקומות הלא נכונים בנפש, עלולים לבוסס בבוץ של חלקיה הפחותים, ובעיקר לפספס את העוצמות האלוקיות האין-סופיות הגלומות בה. העושר של הנפש יכול למשוך אותנו בכיוונים שנראים מפתיעים, עמוקים ונוגעים, אך להרחיק אותנו ממפגש עם נקודת-האמת שלנו.

את התובנות של הפסיכולוגיה המודרנית עלינו לברר לאורה של תורת החסידות, שהקדימה בכ-150 שנה את ה'תגליות' של הפסיכולוגיה (תוך הסתמכות על מאות שנים של לימוד קבלה, ותרגום שלה לשפת הנפש). כשיוצקים את מושגי הפסיכולוגיה לשפת-הנפש שיצרה החסידות יכולים להפוך את הלימוד והיעוץ למפגש עם הנפש האלוקית שלנו, מפגש שאין חיוני ממנו לחיים בריאים ולמימוש שליחותנו בעולם באופן הנכון והמדויק ביותר.

המאמר המרכזי השבוע בגליון מוקדש לשיטתו של ויקטור פרנקל, חלוץ הפסיכולוגיה החיובית, והוא גם עומד במרכז הסיפור השבוע. זו דוגמה יפהפיה כיצד שיטה, שהיא חיובית בבסיסה, מקבלת אור חדש ומשמעות חדשה כשהיא פוגשת את תורת החסידות, וביחד הן מייצרות אפיקים ואופקים חדשים של עבודת ה'.

---

### מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: [itiel@pnimi.org.il](mailto:itiel@pnimi.org.il) או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?  
שלח דוא"ל: [itiel@pnimi.org.il](mailto:itiel@pnimi.org.il)

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:  
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

